

[Formanden]

te forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

19) Forespørgsel nr. F 12:

Forespørgsel til ministeren for Grønland:

»Hvilke oplysninger kan ministeren give om den fortsatte udvinding af kryolit i Grønland efter 1. januar 1987 og om, hvordan han har sikret danske og grønlandske offentlige interesser i den forbindelse?«

Af Camre (S) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 20/11 86. Fremme af forespørgslen vedtaget 27/11 86).

Formanden:

Vi plejer at få forespørgslen motiveret, men hvis ingen ønsker at gøre det, går vi straks til besvarelsen.

Besvarelse

Ministeren for Grønland (Tom Høym):

Det kan jo tænkes, at der kommer nogle motiveringer senere i debatten.

Inden jeg mere detaljeret kommer ind på selve forespørgslens indhold, tror jeg, det vil være naturligt, at det koncessionsmæssige grundlag for selve kryolitvirksomheden i Ivittuut bliver præciseret.

Kryolitselskabet Øresunds koncession vedrørende kryolitudvinding i Ivittuut stammer, som de fleste ved, fra 1939. Koncessionen gælder ud over kryolit også andre mineraler eller malme inden for det begrænsede koncessionsområde, der omfatter selve bruddet og området umiddelbart omkring bruddet. Koncessionen er ikke begrænset i tid, men kan bortfalde, hvis virksomheden indstilles eller selskabet på anden måde skulle forlade området eller misligholde de forholdsvis få og summarisk angivne vilkår, som findes i koncessionen fra 1939.

Koncessionen er, som det fremgår, givet, før den nugældende dansk-grønlandske råstofordning blev indført, og lovgivningen herom har ikke ændret indholdet af Kryolitselskabets koncession fra 1939.

Det offentliges økonomiske interesse varetages, dels ved at staten som betaling for koncessionen fik 50 pct. af aktiekapitalen,

dels ved at der til statens aktier knyttedes visse præferencer, herunder ret til 61½ pct. af udloddet udbytte. Statens indflydelse på selskabet blev i øvrigt sikret ved, at staten udpegede formanden for og også halvdelen af medlemmerne i selskabets bestyrelse.

Når selskabet indtil midt i 1986 regnede fast med at stoppe virksomheden i Ivittuut med udgangen af året 1986, var baggrunden følgende:

Egentlig kryolitminevirksomhed ophørte allerede i 1962. Selskabet fortsatte dog med at udskibe og oparbejde lavlødige malm, som var oplagret, eller som var anvendt til kajarealer, læmoler og lign. i området.

I 1982 ansøgte Kryolitselskabet om tilladelse til at tømme kryolitbruddet i Ivittuut for vand, idet der på grund af forbedret opberedningsteknik nu var blevet skabt mulighed for at anvende kryolit, som selskabet havde ladet blive tilbage i selve bruddet. Den derefter påbegyndte oprensning fra bruddet er endnu i dag ikke helt tilendebragt.

I begyndelsen af 1985 vurderedes restmængden til udskibning til at være maksimalt 130.000 t malm, hvoraf 90.000 t påregnedes udskibet i 1985 og ca. 40.000 t i 1986.

I overensstemmelse hermed fremsendte selskabet i februar 1985 planer for en endelig afvikling af virksomheden i Ivittuut ved udgangen af 1986. Der blev mellem selskabet og råstofforvaltningen aftalt en helt konkret oprydningssplan for koncessionsområdet. Der blev endvidere aftalt en overdragelse af en række bygninger og af anlæg i Ivittuut til Grønlands hjemmestyre pr. 1. januar 1987, og selve den praktiske gennemførelse af denne plan blev indledt.

Jeg vil nu gå over til en omtale af selve salget og af baggrunden for salget af statens aktiedel.

Som det vil være alle bekendt, indgik regeringen og Det Radikale Venstre allerede i slutningen af 1983 et forlig vedrørende finansloven for 1984. Heri er salget af statens aktier i selskabet indgået med et forventet provenu på 250 mill. kr. Det vurderedes dengang som en klart økonomisk fordelagtig disposition. Hertil kom så det forestående ophør af kryolitvirksomheden i Ivittuut, men også at regeringen ikke ønskede et direkte statsligt engagement i industriproduktion, der jo i den danske økonomi normalt finder sted som privat virksomhed.

[Ministeren for Grønland]

Efter en række forberedelser og en lang række forhandlinger behandlede aktiesalget så her i Folketinget og også i finansudvalget. Det skete i sommeren og i oktober 1985. Et flertal tiltrådte salget, efter at samtlige statens rettigheder og præferencer var blevet konverteret til en samlet ny aktiepost på i alt 97,5 mill. kr. Afhændelsen skete til kurs 750 og indbragte således et nettoprovenu på godt 710 mill. kr.

I aktstykket til finansudvalget, som blev udarbejdet i sommeren 1985, og som blev forelagt finansudvalget i august 1985 og gennemsendt straks i forbindelse med starten på folketingsåret 1985-86, blev det anført, at kryolitvirksomheden måtte påregnes at ophøre inden for et par år. Det blev altså sagt i aktstykket 1. oktober 1985, at kryolitvirksomheden måtte påregnes at ophøre inden for et par år.

Der blev altså taget højde for, at der kunne opstå en vis tidsmæssig forskydning i forhold til den afviklingsplan, som selskabet havde lagt frem. Det var almindeligt kendt, og det var vel især kendt af selskabet og dets ledelse.

I forespørgslen til mig i dag tales der om den fortsatte udvinding af kryolit i Grønland efter 1. januar 1987. Jeg vil lade være med at hænge mig i selve ordvalget og de udtryk, der er anvendt, men jeg vil oplyse følgende om de ændringer af de hidtidige planer, som Kryolitselskabet har givet meddelelse om.

Først i august måned i 1986 tilkendegav selskabet, at det ikke, sådan som det var blevet meddelt i februar 1985, var i stand til at afvikle aktiviteterne i Ivittuut i 1986.

Som baggrund for, at afviklingen af aktiviteterne i Ivittuut blev udskudt, blev det angivet, at reserveerne af malm havde vist sig at være større, og at lødigheden var bedre end tidligere antaget. Det blev begrundet med analyseresultater af et i sommeren 1985 påbegyndt og i 1986 videreført boreprogram samt en teknisk malmgeologisk vurdering, der blev foretaget i slutningen af juli 1986 i samarbejde med et finsk mineselskab.

Ændringen af selskabets planer for afviklingen af Ivittuutaktiviteterne hviler således på nye data og på endnu ikke afsluttede vurderinger af mulighederne for en restbrydning, fremkommet efter forhandlingerne og beslutningen om statens aktiesalg.

For myndighederne har de pågældende data først og kun delvis foreligget i juni måned og i september måned 1986. Den 20. november i år, 1986, oplyste selskabet, at dets foreløbigt fastlagte plan for 1987 var – ud over ca. 22.000 t allerede udskibningsklar eller på mellemlagre værende malm – at udskibe ca. 30.000 t malm oprenset fra bruddet og oprenset fra kajområdet.

Herudover anførte selskabet, at der muligvis i 1987 og 1988 kunne indvindes gråstenskryolitmalm svarende til udskibningen af ca. 80.000 t, men om dette kunne ske rentabelt, kunne ifølge selskabet først vurderes i januar 1987, og beslutning herom er altså ikke taget. I givet fald fandt selskabet, at denne tonnage kunne indgå i oprensningsplanen, som så kunne forventes afsluttet i 1988.

På min forespørgsel har selskabet afgivet et skøn over rentabiliteten for den virksomhed i selskabet, der planlægges vedrørende de godt 50.000 t kryolitholdigt malm, som altså agtes udskibet i 1987.

Selskabet skønner, at aktiviteten i Ivittuut, kombineret naturligvis med transporten til København og oparbejdningsprocessen på selskabets fabriksanlæg, vil bevirke, at overskuddet eller dækningsbidraget fra disse aktiviteter i 1987 vil andrage i alt et beløb af størrelsen 12–14 mill. kr. Det er udtryk for et væsentligt fald i forhold til den hidtidige årlige indtjening ved kryolitvirksomheden. Årsagen til dette fald er naturligvis den ringere lødighed af malmen, som man agter at udskibe i 1987.

Den nævnte skønnede indtjening vil indgå i det overskud i selskabet, hvoraf der – og det er væsentligt – betales sædvanlig selskabsskat.

Selskabets skøn vedrørende eventuel hjemtagning af yderligere malm i 1988 – hvis dette overhovedet skønnes at være rentabelt – er, at denne malms lødighed i givet fald vil indebære yderligere et fald i dækningsbidraget fra kryolitvirksomheden.

Selskabet har yderligere oplyst, at det med det bedre kendskab til flusspatzonen, som er opnået som led i et samlet boreprogram i somrene 1985 og 1986, sideløbende har iværksat en undersøgelse af, om en kommerciel udnyttelse af dette industrimineral, flusspat, vil være til stede. Undersøgelsen vil belyse brydningsforhold, separationsmetoder,

[Ministeren for Grønland]

produktionsfaciliteter, og undersøgelsen udføres i samarbejde med et finsk mineselskab. Man forventer, at denne undersøgelse vil være færdig i slutningen af foråret 1987.

Da det offentliges interesse i væsentlig grad varetages gennem råstofforvaltningens myndighedsbehandling, vil jeg prøve kort at redegøre for denne behandling.

Kryolitselskabets aktiviteter i Ivittuut, som altså efter 1962 alene havde karakter af udskibning af lagre, har ikke før 1982 været genstand for myndighedsbehandling i nutidig forstand. Tømningen af bruddet for vand i 1982 og aktiviteterne derefter har imidlertid været genstand for myndighedsbehandling, især i miljø- og sikkerhedsmæssig henseende.

For så vidt angår selskabets planlagte aktiviteter i 1987 og eventuelt i 1988, afhængigt af, hvorvidt det skønnes rentabelt at indvinde og udskibe gråstenskryolitmalm, er der indledt en videregående myndighedsbehandling i råstofforvaltningens regi. Det blev tilkendegivet over for selskabet i en skrivelse fra råstofforvaltningen af 3. oktober 1986, ligesom det blev klargjort på et møde mellem selskabets øverste ledelse og mig selv den 24. oktober 1986. Myndighedsbehandlingen vil især omfatte geologiske forhold, det vil sige spørgsmål vedrørende en ressourcemæssigt forsvarlig udnyttelse af forekomsterne, det vil vedrøre tekniske, sikkerhedsmæssige og miljømæssige forhold. Vi agter at anvende en godkendelses-, tilsyns- og rapporteringsprocedure af tilsvarende art som for nyere koncessioner. En indledende drøftelse med selskabet om tilrettelæggelsen af denne myndighedsbehandling har allerede fundet sted.

Foranlediget af myndighedsbehandlingen af den af selskabet i februar 1985 fremlagte afviklingsplan blev der i GGU, Grønlands Geologiske Undersøgelse, foretaget vurderinger vedrørende tilstedeværelsen af såkaldte industrimineraler, herunder flussspat, jernspat, zinkblende og kvarts, de førstnævnte med et vist lavere indhold af kryolit.

Vurderingerne i et notat fra marts 1985 understøttede en anbefaling fra Grønlands Geologisk Undersøgelse om, at adgangen til forekomsten ikke ved den planlagte lukning i 1986 forhindres eller vanskeliggøres af hensyn til en eventuel genoptagelse af minedriften under andre driftsforhold på et senere tidspunkt. Her tænkte man bl.a. på småminedrift hovedsagelig baseret på lokal arbejds-

kraft. Yderligere skøn vedrørende en tilbageværende potentielt værdifuld reserve af industrimineraler indgik i en tilsynsrapport fra Grønlands Geologiske Undersøgelse, der tilsendtes råstofforvaltningen den 27. september 1985.

I denne rapport indgår også betragtninger vedrørende eventuel fremtidig minedrift baseret på oparbejdning på stedet fremfor som i dag oparbejdning i København. Det tilrådes endvidere i forbindelse med afviklingsplanen at sikre bestående anlæg og installationer i Ivittuut.

Førstnævnte notat blev sendt til og drøftet med Kryolitselskabet, som imidlertid gav udtryk for tvivl med hensyn til konklusionerne vedrørende mængde og økonomi. Ligesom martsnotatet er den anden rapport, der først blev vurderet i råstofforvaltningen i oktober 1985, ikke blevet sat i relation til statens afhændelse af aktier i selskabet. Den indgik i lighed med martsnotatet som et bidrag med henblik på varetagelse af ressourcemæssige aspekter i overvejelserne vedrørende selve afviklingsplanen. Planen omfattede i øvrigt navnlig miljømæssige forhold og overvejelser vedrørende genanvendelse af faciliteterne i Ivittuut.

Det var således planlagt, og det ansås i princippet for færdigforhandlet med selskabet, at Grønlands hjemmestyre pr. 1. januar 1987 skulle overtage de dele af faciliteterne i Ivittuut, der ved en gennemgang var anset for egnede til senere anvendelse.

Det skal understreges, at der i begge tilfælde fra GGUs side er tale om skøn med hensyn til en potentielt resterende ressource af industrimineraler, hovedsagelig baseret på selskabets egen rapport fra 1962, altså et skøn, som selvsagt ikke kunne baseres på senere fremkomne data.

Det er en ganske udbredt misforståelse, at sådanne skøn kan sidestilles med konkret viden om eventuelle yderligere forekomsters virkelige omfang og lødighed, for slet ikke at tale om deres udnyttelighed i teknisk og erhvervsøkonomisk henseende. Det er også en kendsgerning, at der var forskellige opfattelser af, om der var anledning til at foretage yderligere undersøgelser vedrørende industrimineralerne.

GGUs rapporter pegede imidlertid på, at disse muligheder ikke burde tabes af syne, men gav alene grundlag for konkrete disposi-

[Ministeren for Grønland]

tioner med hensyn til, hvorledes de eventuelle fremtidige muligheder skulle holdes åbne. Det tog form af helt konkrete anvisninger til Kryolitselskabet om, hvordan bruddet skulle efterlades.

Kryolitselskabet har, som det fremgår af baggrunden for de ændrede planer, samtidig med planlægningen og påbegyndelsen af afviklingsforanstaltningerne løbende vurderet en række forhold. Bl.a. som nævnt på grundlag af de af GGU anførte betragtninger med hensyn til et eventuelt potentielt af industrimineraler har man foretaget nye undersøgelser vedrørende brydningsmulighederne.

Om det vil jeg gerne oplyse, at det under drøftelserne mellem råstofforvaltningen og selskabet om afviklingen af mineaktiviteten i foråret 1985 blev aftalt, at der skulle gennemføres to boreriger fra bunden af huller. Disse boreriger skulle gennemføres bl.a. med henblik på at vurdere tilstedeværelsen af sprækkezoner mellem bruddet og fjorden. Det var af betydning i forbindelse med deponering af affald i huller.

På baggrund af drøftelserne om et tilbageværende potentielt af industrimineraler iværksatte Kryolitselskabet derudover en systematisk kemisk analyse af gamle borekerner. Under GGUs tilsyns besøg i slutningen af august 1985 kunne det konstateres, at der var gennemført fem boreriger i selve bruddet. GGU fik også under tilsynsbesøget nærmere kendskab til det igangsatte analyseprogram vedrørende gamle borekerner.

Den 12. november 1985 modtog GGU fra selskabet en foreløbig vurdering af det kemiske analyseprogram vedrørende de gamle borekerner. Samtidig fik man, den 12. november, meddelelse om, at der på det tidspunkt var foretaget 38 supplerende boreriger, og at yderligere ti boreriger ville blive iværksat. Boreprogrammet forventedes afsluttet i november 1985, men er senere besluttet fortsat i 1986.

Hvilke konklusioner giver denne redegørelse mig nu anledning til at drage? For det første synes jeg, det er værd at notere sig, at selskabet i sine økonomiske dispositioner, sådan som de fremgår af beretninger m.m., uanset de sideløbende undersøgelser, som jeg har nævnt, er indstillet på en afvikling i Ivittuut i løbet af 1986. Jeg synes også, det er vigtigt at lægge mærke til, at der over for os først i august i år ændres signaler.

Det sker, til trods for at de nu foreliggende planer for 1987 og eventuelt 1988 indebærer, at udnyttelsen af den lavlødige kryolitmalm i 1987 som nævnt vil give et væsentlig ringere resultat i forhold til den hidtidige kryolitvirksomhed. Når selskabet er interesseret, må det vel ses på baggrund af, at kryolit fortsat indgår som en væsentlig bestanddel af concernens aktiviteter, men at denne virksomhed fremover vil koncentrere sig om regenereret, om syntetisk kryolit. Det fremgår meget klart af selskabets salgsprospekt i forbindelse med optagelsen på Københavns Fondsbørs forud for statens aktiesalg.

Selskabet har således en klar interesse i at holde fast i sin markedsandel på kryolitmarkedet og ikke løbe nogen risiko for at måtte overlade denne til andre, f.eks. til udenlandske virksomheder.

Det må også, mener jeg, anses som en dansk samfundsinteresse. Det er min opfattelse, at oprensning og brydningsvirksomhed inden for de angivne tonnager for 1987 og eventuelt 1988 er samfundsmæssigt gavnligt, ikke alene for Danmark, men også for Grønland, som gennem en andel af selskabsskatten og personskatter får et bidrag til den grønlandske økonomi på 2-3 mill. kr. om året, hvortil naturligvis kommer en ganske vist mindre, men dog reel beskæftigelseseffekt.

I den forbindelse vil jeg gerne nævne, at Fællesrådet vedrørende Mineralske Råstoffer i Grønland for nylig har drøftet denne sag, og rådet har i en udtalelse stilet til mig anført følgende:

»Uanset at der i Fællesrådet ikke har været enighed om salget af statens aktier i selskabet, har der dog været enighed om, at forudsætningen herfor var, at der ikke var grundlag for videre kryolitminedrift, og at virksomheden i Ivittuut derfor stod over for en afvikling inden for en nærmere fremtid.

Kryolitselskabet Øresund arbejdede således selv med og fremlagde for råstofforvaltningen en afviklingsplan, som sluttede med udgangen af 1986. Dette indebærer efter Fællesrådets opfattelse, at 1939-koncessionen alene kan danne grundlag for udskibning af malmlagre og malm oprenset i bruddet som led i en nedlukningsproces. Iværksættelse af brydning af ny malm vil derfor efter Fællesrådets opfattelse forudsætte, at der meddeles en ny udvindingskoncession.«

[Ministeren for Grønland]

Jeg er også helt indstillet på at forhandle med selskabet, selvfølgelig inden for de legale rammer, vi nu engang har her i landet. Jeg kan oplyse, at vi allerede er gået i gang med forhandlingerne, hvor vi også drøfter eventuel fremtidig udnyttelse af industrimineraler under andre driftsformer.

I debatten har det været fremført, om det ikke havde været hensigtsmæssigt, at 1939-koncessionen var blevet bragt til ophør i forbindelse med omdannelsen af selskabet og en eventuel ny koncession forhandlet i overensstemmelse med den nugældende råstofordning.

Dertil må jeg sige, at forhandlingerne om den kompensation, staten skulle have for at give afkald på sine præferencer, blev ført under den forudsætning, at selskabets aktiviteter blev fortsat, som de var. Selskabets virksomhed fremgår da også klart af selskabets salgsprospekt. En anden fremgangsmåde ville også have vanskeliggjort kompensationsforhandlingerne med de private aktionærer og have skabt usikkerhed omkring selskabets introduktion på Fondsbørsen og statens aktiesalg.

Det forhold, at der var nogle igangsatte undersøgelser, som efter min bedste overbevisning var kendt af alle med nær kontakt til virksomheden, og som efter min og selskabets bedste overbevisning ikke ville medføre andet end en marginal forlængelse på et år af Ivittuuts levetid, ændrer ikke ved, at det var en virkelig god handel at sælge statens aktier i virksomheden.

Så vidt den redegørelse, som er svaret på forespørgslen. Må jeg til slut efter denne ret tekniske gennemgang komme med en enkelt personlig bemærkning.

Forhandlingerne om aktiesalget og alle koncessionsforholdene er, det indrømmer jeg, naturligvis komplicerede. Jeg ser personlig meget gerne, og jeg imødeser det med stor trykthed, at der foretages en grundig undersøgelse af hele handlingsforløbet. En sådan undersøgelse er Folketingets selvfølgeligelige ret. Jeg er sikker på, at alle, der har været impliceret i myndighedsbehandlingen og i selve salget, vil hilse en sådan undersøgelse velkommen. Det vil jeg i alt fald gøre.

Camre (S):

Ved aktstykke nr. 1, dateret den 1. oktober 1985, søgte Grønlandsministeren om finansudvalgets tilslutning til, at statens samlede aktiepost i Kryolitselskabet blev udbudt til salg på Børsen. I aktstykket hedder det som begrundelse for salget:

»Egentlig kryolitbrydning ophørte for en del år siden, og når udskibningen og forarbejdningen af kryolitlagrene inden for et par år er tilendebragt, må kryolitvirksomheden påregnes at ophøre. Ministeriet for Grønland finder det på denne baggrund rigtigt, at statens engagement i Kryolitselskabet nu bringes til ophør, og at staten sælger sine aktier i selskabet.«

Som bekendt gik Socialdemokratiet imod dette salg, og det pågældende aktestykke blev genstand for behandling her i folketingssalen den 10. oktober 1985.

Jeg tror, ministerens og regeringspartiernes begrundelser for at træde ind i dette salg er velkendte. Man kan læse i referatet af den meget grundige diskussion, der var om det, at samtlige partiers ordførere tog det for givet, at oplysningen om, at der ikke var mere kryolit, og at brydningen nu ophørte, var korrekt.

Går man videre og ser på selve børsprospektet, der blev offentliggjort for de interesserede aktiekøbere, ser man, at der i dette bl.a. er anført følgende:

»Brydningen vil blive afsluttet i år, hvorefter minen atter vil blive lukket. Det forventes, at den sidste last af råkryolit vil blive udskibet i løbet af 1986.«

Ifølge de oplysninger, Grønlandsministeren har givet finansudvalget som svar på spørgsmål, jeg har stillet i udvalget i november måned i år, ændrede Kryolitselskabet imidlertid holdning i august 1986 og skrev den 14. august 1986 til Grønlandsministeriet, at Kryolitselskabet nu havde ændret sine planer.

Det er altså klarlagt, at Kryolitselskabet i perioden op til Folketingets behandling af salget af statens aktier officielt meddelte, at minedriften reelt var afsluttet, og at minen ville blive lukket med udgangen af 1986 efter oprydning og udskibning af allerede brudt malm.

Man må så spørge, om Ministeriet for Grønland havde andre oplysninger om minen i Ivittuut end dem, der officielt forelå

[Camre]

fra Kryolitselskabet. Det er helt åbenbart tilfældet.

Grønlands Geologiske Undersøgelse kan berette, at det i februar og marts 1985 ved interne møder om sagen i Ministeriet for Grønland med deltagelse af repræsentanter for direktoraterne over for Kryolitselskabet fra Grønlands Geologiske Undersøgelses side blev gjort gældende, at der findes en tilgængelig mineralressource i det nuværende kryolitbrud. Oplysningerne findes i et fortroligt notat dateret den 27. marts 1985. Det er forfattet af Jan Bondam. Det er benævnt »Notat om tilbageværende industrimineraler i Ivittuut Kryolitbrud«, og det foreligger trykt på Grønlands Geologiske Undersøgelses officielle papir.

Det kan fastslås, at Grønlands Geologiske Undersøgelse, GGU, har været endog særdeles klar over den situation, der forelå. Jeg skal citere fra notatet:

»Ved begge møder har GGU gjort gældende, at der findes en tilgængelig mineralressource i det nuværende kryolitbrud, der ikke uden videre bør afskrives. Denne ressource består bl.a. af en righoldig flusspatførende bjergart, som selskabet med dets nuværende struktur tilsyneladende ikke ønsker at udnytte, men som ud fra dens beliggenhed og høje lødighed fortjener en nærmere analyse.«

Jeg skal ikke i detaljer læse notatet op her i folketingssalen, men alene hæfte mig ved konklusionen af de økonomiske beregninger. Jeg citerer fra notatet, side 5:

»Alle de her nævnte industrimineraler samt sulfiderne udgør tilsammen en potentiel ressource, der egner sig til udnyttelse i mindre skala med anvendelse af lokal arbejdskraft. Den totale reserve udgør 1,3 mill. t af en anslået værdi på 800 mill. kr., hvilket svarer til 615 kr. pr. t, som er af en størrelse, der gør det tilrådeligt at underkaste problematikken en nærmere analyse.«

Denne betydningsfulde rapport sendes med brev af 29. april 1985 fra GGU til råstofforvaltningen i Ministeriet for Grønland. Det hedder i følgebrevet bl.a.:

»Bruttosalgsværdien pr. ton resterende bjergart er af en sådan størrelsesorden, at den ikke kan negligeres i forbindelse med drøftelserne om nedlukning af mineaktiviteten. GGU er derfor imod, at der allerede på nuværende tidspunkt træffes beslutninger

med hensyn til afvikling af mineaktiviteten i Ivittuut.«

Vi står altså her med en rapport, der fuldstændig kuldaster grundlaget for det, ministeren fem måneder senere skriver i et aktstykke til Folketingets finansudvalg og fem måneder og ti dage senere gentager her i folketingssalen.

Tilsvarende oplysninger er indeholdt i GGU's næste fortrolige notat af 19. september 1985, som er hemmeligholdt for Folketinget lige til den 10. i denne måned, da Grønlandsministeren finder ud af, at han hellere må sende notatet til finansudvalget.

Det er uantageligt for Folketinget, at man på baggrund af disse kvalificerede notater fra ministerens egne rådgivere meddeler Folketinget, at kryolitvirksomheden vil ophøre.

I Socialdemokratiet går vi selvfølgelig ud fra, at ministeren har været uvidende om indholdet af det nævnte notat. Men ministerens topembedsmænd i Ministeriet for Grønland har siddet i møde efter møde og behandlet disse oplysninger, men de må så altså have holdt oplysningerne hemmelige for ministeren. Det er væsentligt at få fastslået hvorfor.

I en pressemeddelelse af 27. oktober 1986 fra Kryolitselskabets bestyrelse hedder det bl.a. i pkt. 1:

»Ingen havde i 1984 og 1985 nogen præcis viden om, hvor meget kryolit der endnu kunne udvindes ved oprensningen af mineområdet i Ivittuut.«

Og senere:

»Direktionen har løbende holdt bestyrelsen, hvori staten var repræsenteret indtil april 1986, underrettet om alt, hvad den vidste om udsigterne til endnu at udvinde brugbare råstoffer i Ivittuut.«

Jeg må fastslå, at disse oplysninger er ukorrekte, og på den baggrund mener jeg at kunne fastslå, at det er korrekt, når bl.a. medlemmer af Folketinget hr. Knud Østergaard, hr. Niels Helveg Petersen og hr. Søren B. Jørgensen har oplyst, at de var uden kendskab til, at Kryolitselskabet ville iværksætte yderligere kryolitbrydning.

Jeg har naturligvis bemærket, at Kryolitselskabet har udsendt et notat, hvori en række referater af bestyrelsesmøder i selskabet er gengivet. Jeg er forundret over, at visse dagblade på den baggrund har hævdet, at de politisk valgte medlemmer af Kryolitselska-

[Camrø]

bets bestyrelse skulle være vidende om, at selskabet måske ville fortsætte brydningen. I møde efter møde i 1984 og 1985 har selskabets direktion redegjort for udskibningerne i 1984 og 1985 og meddelt, at aktiviteten ville blive afviklet i 1986. Der er redegjort for de forskellige forsøgsboringer, men deres udnyttelse beskrives negativt. I referatet af det sidste bestyrelsesmøde, hvori de politisk valgte medlemmer deltog, hedder det i et forelagt 1986-budget bl.a.:

»Fra Ivittuut er det planlagt at udskibe ca. 50.000 t råmalm, hvorefter afviklingen af Ivittuut vil kunne gennemføres i 1986 som planlagt. Hvis undersøgelserne vedrørende flusspatzonen resulterer i, at der vil kunne brydes mere kryolit i bruddet, anses mængderne på nuværende tidspunkt for så begrænsede, at denne brydning vil kunne gennemføres inden for tids- og budgetrammerne for 1986.«

Den uvidenhed, Kryolitselskabet her stiller til skue en uge efter, at statens aktier var solgt, men altså også i tiden forud, står i skærende kontrast til GGUs notat af 27. marts 1985, som forsigtigt anslår mineralernes bruttoværdi til 800 mill. kr. og anbefaler udnyttelse.

Man må igen spørge: hvorfor fik de politisk valgte bestyrelsesmedlemmer ikke det vigtige notat af 27. marts 1985? Hvorfor blev det holdt hemmeligt for Folketinget?

På baggrund af Det Radikale Venstres ordførers udtalelser ved behandlingen af sagen her i Folketinget i oktober 1985 er der grund til at tro, at der ikke kunne være skabt flertal i Folketinget for salg af Kryolitselskabets aktier, hvis de faktiske forhold omkring minedriften i Ivittuut havde været korrekt belyst.

Hvis Grønlandsministeren har været i god tro med hensyn til, at mineralforekomsterne i Ivittuut virkelig var udtømt, og at kryolitbrydningen ville ophøre ved udgangen af 1986, burde ministeren have handlet i overensstemmelse hermed. Ministeren kendte selvfølgelig 1939-koncessionens § 14, som bl.a. indebærer, at koncessionen ophører, hvis minedriften ophører. Da det netop var, hvad Kryolitselskabet officielt meddelte, burde ministeren ikke have ladet Kryolitselskabet handle, som om det havde en evtgvarende koncession. Ministeren burde have meddelt Kryolitselskabet, at koncessionen bort-

faldt med udgangen af 1986. Nu må Folketinget påtage sig ministerens arbejde.

Under alle omstændigheder kan det fastslås, at forløbet i sagen ikke er klart gennemskueligt, og såvel for Folketinget som for regeringen må det være væsentligt, at alle forhold omkring salget af statens aktier i Kryolitselskabet Øresund bliver meget nøje belyst. En sådan belysning og dokumentation er det som sagt vanskeligt at gennemføre i folketingssalen. Den omfatter Kryolitselskabet, embedsmændene i Grønlandsministeriet og ministeren. Men det er muligt her og nu at fastslå, hvad der var Folketingets forudsætninger for salget af aktierne i Kryolitselskabet, og hvad der er Folketingets holdning til vilkårene for fremtidig minedrift i Ivittuut. Jeg skal derfor på vegne af Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre tillade mig at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget konstaterer, at forudsætningen for salget af statens aktier i Kryolitselskabet Øresund A/S var som udtrykt i Grønlandsministerens ansøgning af 1. oktober 1985 til finansudvalget, hvori bl.a. anføres:

»Egentlig kryolitbrydning ophørte for en del år siden, og når udskibningen og forarbejdningen af kryolitlagrene inden for et par år er tilendebragt, må kryolitvirksomheden påregnes at ophøre.«

På baggrund heraf opfordrer Folketinget regeringen til at iværksætte en dommerundersøgelse af handlingsforløbet i forbindelse med salget af aktierne i Kryolitselskabet, herunder af, om der er sket fejl ved sagsbehandlingen, og om Folketinget på baggrund af disse oplysninger er blevet orienteret fyldestgørende forud for dets tilslutning til salget af aktierne.

Folketinget opfordrer regeringen til at indlede forhandlinger med Kryolitselskabet med henblik på at sikre, at ny brydning af kryolit og andre mineraler eller malme undergives en ny koncessionsaftale.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg vil bede hr. Camre om at udtrykke sig lidt mere præcist.

Hvem er det, hr. Camre og dermed Socialdemokratiet faktisk står heroppe og beskylder for at have begået fusk og have hemmeligholdt nogle ting? Er det ministeren? Jamen så sig det rent ud. Er det Kryolitselskabet Øresund? Jamen så lad os også høre det. For jeg kan da vanskeligt forestille mig, at hr. Camre mener, det er de fem bestyrelsesmedlemmer, som har siddet her i Folketinget, og hvoraf den ene kommer fra Socialdemokratiet.

Jeg ved, at hr. Camre er medlem af finansudvalget, hvor sagen er blevet behandlet. Jamen har hr. Camre slet ikke undersøgt sagen, dengang den var til behandling deroppe? Eller har hr. Camre spurgt om nogle ting, som han ikke har fået svar på?

Jeg synes bare, at det hænger. Det er så nemt at hænge både den ene og den anden ud og måske flere. Det må bare være lidt mere præcist, så vi ved, hvor hr. Camre vil dreje sin anklage hen.

(Kort bemærkning).

Camre (S):

Jeg tror, at hr. Dohrmann har været ganske usædvanlig uopmærksom under min tale.

Vi står ikke her uden en grundig undersøgelse og fælder dom over den ene og den anden. Vi har rejst en række spørgsmål. Det er uklart, hvor ansvaret skal placeres. Men jeg kan sige én ting: Folketinget, det gælder finansudvalget i 1985, stillede en række spørgsmål og fik svar på dem, fik udtalelser fra denne talerstol af ministeren for Grønland, og det har jeg redegjort for at vi ikke finder står i et direkte forhold til den faktiske situation i tiden derefter. Vi må naturligvis have undersøgt, hvordan noget sådant kan forekomme.

Jeg må konstatere, at både statens repræsentanter i Kryolitselskabets bestyrelse og Folketingets finansudvalg har søgt og fået alle oplysninger, men vi har naturligvis ikke kunnet komme ind bag det forhæng, som gik ned for de ting, som i dag må anses for at være centrale.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Så vil jeg godt spørge hr. Camre: såfremt Kryolitselskabets oplysninger om, at statens repræsentanter er informeret, er korrekte, er hr. Camre så enig i, at denne forespørgselsdebat er overflødig?

Annelise Gotfredsen (KF):

Jeg vil med det samme sige, at det af hr. Camre fremsatte dagsordensforslag er af en ordlyd, som vi kan støtte. Hvis der er nogen usikkerhed om et handlingsforløb i en sag som den, vi debatterer nu, må det være Folketingets ret at få det grundigt undersøgt. Jeg kan endda sige, at skulle vi selv have fremsat et dagsordensforslag, så ville det have været af nogenlunde samme ordlyd som det her stillede.

Ministerens har fremlagt en redegørelse med en meget grundig gennemgang af sagsforløbet. Jeg synes, der er mange grunde til at takke ministeren. Hvis der var noget, der hed en takkeforespørgsel, så kunne man praktisk anvende den her. Der er tjent mange penge til Danmark; om de kommer det ene eller det andet offentlige budget til gode, skal jeg lade være usagt i denne debat, det kommer den danske skatteborger til gode. Derfor tak til ministeren, som har gennemført denne handel.

Ministerens har redegjort for hele udviklingen i redegørelsen. Jeg finder ikke, at oplysninger af relevans for beslutningen ikke er kommet tilstrækkeligt frem under handlingsforløbet, og man kan da spørge sig, om det ville have haft betydning, hvis man på beslutningstidspunktet havde kendt hele udviklingen i afviklingsprocedure og i boringsprogrammer. Det tror jeg faktisk ikke. Ministeren måtte betragte de løbende undersøgelser som naturlige led i afviklingsproceduren. Der har da heller ikke fra selskabets side været tale om undersøgelser til en egentlig fortsættelse af minedriften, men om en forlængelse af afviklingsproceduren.

Det forekommer mig, at ministeren har gået med såvel seler som livrem. Skulle ministeren på grundlag af den foreliggende viden have taget yderligere forbehold, måtte det betyde, at man også ville have krævet af ham, at han havde flere rækker sikkerheds-

[Annelise Gotfredsen]

nåle i benklæderne, og det er dog trods alt ikke almindeligt, selv for de mest forsigtige.

Jeg forstår imidlertid godt, hvis ministeren kunne ønske sig – som ministeren har sagt, og som vi andre nu udtrykker det – handlingsforløbet lagt på plads ved en undersøgelse efter den byge af urimelige beskyldninger, som er rettet mod ham såvel i medierne som her i Tinget.

Vi er som sagt enige i Socialdemokratiets dagsorden. En af forudsætningerne for handelen var jo også, at Kryolitselskabet stoppede med brydningen. Vi er altså enige om undersøgelsen, som hr. Camre lægger op til i dagsordenen.

Med hensyn til andet led er der jo nogen usikkerhed om de mængder, som efter de seneste skøn vil kunne brydes efter den 1. januar 1987, der er forudsat som skæringsdato. Skønnet er, så vidt jeg kan forstå, endnu ikke tilendebragt, men givet er det som sagt, at en af forudsætningerne for handelen var, at kryolitten var ved at slippe op og brydningen derfor skulle stoppe. Det er derfor rigtigt at pålægge ministeren at optage forhandlinger om den fremtidige virksomhed.

Jeg synes, at man gennem denne dagsordens vedtagelse ophæver noget af den dramatik, som der absolut ikke er baggrund for i denne sag, og vi tilslutter os som sagt også dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg synes, det er ganske urimeligt af hr. Dohrmann at bebrejde forespørgerne, at man rejser denne debat, og især synes jeg, der var ét punkt, hvor hr. Dohrmann tog fundamentalt fejl. Det, det først og fremmest drejer sig om at få afklaret i denne forespørgselsdebat, er, hvorvidt medlemmerne af Folketinget er blevet vildledt og givet urigtige oplysninger, og af hvilken årsag de er blevet det. Det er det, forespørgslen drejer sig om. Så siger hr. Dohrmann: jamen hvis de politisk valgte medlemmer havde vidst det, så var forespørgslen overflødig. Det bliver den jo ikke overflødig af. Jeg er enig med hr. Dohrmann i, at det er et spørgsmål, der skal undersøges, men Folketinget kendte ikke disse oplysninger om boreprogram og om de 1.300.000 t malm. Det er jo det afgørende, hr. Dohr-

mann. Derfor må vi slå fast, at forespørgslen er i allerhøjeste grad påkrævet.

For det andet vil jeg sige, at vi meget gerne så en lidt bedre dagsorden. Vi så faktisk helst, at det blev en kommissionsdomstol med vidnepligt, det ville være det rigtigste i en sag af denne karakter. Vi så også gerne, at det ikke blev forhandlinger med Kryolitselskabet, men at man simpelt hen fastsatte en ny koncessionsafgift. Jeg har meget forståelse for, at det også er nødvendigt at have flertal for at få en dagsorden igennem, men jeg vil godt opfordre til, at vi under debatten her får undersøgt, om det dog ikke var muligt at få de to punkter strammet op i dagsordenen, sådan at det bliver en klar og god dagsorden, som kan sikre en fuldstændig afdækning af sagen og sikre, at der bliver en koncessionsafgift, uanset om selskabet måtte ønske det eller ej.

Fogh Rasmussen (V):

Sandheden om denne såkaldte sag og om baggrunden for forespørgslen i dag er jo den, at Socialdemokratiet i sin tid var imod, at staten solgte sin aktiepost i Kryolitselskabet. Socialdemokratiet blev dengang stemt ned, og nu prøver man så et felttog ad bagvejen.

Der er, sådan som sagen er oplyst, efter vor opfattelse ingen sag, men netop derfor er det helt fint, at Folketinget kan vedtage, at der iværksættes en dommerundersøgelse til belysning af handlingsforløbet, for netop den kan jo så afsløre, at der ingen sag er.

Jeg vil gerne på Venstres vegne slå to synspunkter fast. For det første har Grønlandsministeren efter vor opfattelse givet fyldestgørende oplysninger til Folketinget i forbindelse med beslutningen om at sælge statens aktiepost. Efter alt, hvad der forelå på beslutningstidspunktet, ville kryolitvirksomheden stoppe med udgangen af 1986. At der nu tilsyneladende fortsættes med udvinding af et, skal vi kalde det restlager, skyldes nye oplysninger og forhold, som er kommet til senere.

For det andet – og væsentligere – vil jeg gøre det klart, at selv om vi i 1985 havde kendt til dette restlager, som jeg vil kalde det, ville det overhovedet ikke have ændret Venstres støtte til salget af statens aktiepost. Efter vor opfattelse skal staten ikke have aktier i almindelig forretningsmæssig erhvervs-

[Fogh Rasmussen]

virksomhed. Det kan ikke være statens opgave at engagere sig i produktion af marcipan, småkager, snacks, bageriovn, højtryksrensere, og jeg ved ikke hvad, som efterhånden var blevet selskabets væsentligste aktiviteter. Det er et principielt synspunkt, at vi ønsker at afvikle den slags statslige aktieposter, kryolit eller ikke kryolit.

Jeg vil godt uddybe de to synspunkter lidt nærmere. Flere forhold viser, at Grønlandsministeren og alle andre i 1985 bestemt måtte formode, at kryolitvirksomheden ville ophøre med udgangen af 1986. Allerede i februar 1985 udarbejdede Kryolitselskabet en afviklingsplan for kryolitbruddet i Ivittuut. I selskabets regnskab var der afsat penge til afviklingen, og vi har flere informationer om, at både beboere og personale allerede var rejst fra stedet som følge af den forventede lukning. I det salgsmateriale, som selskabet udarbejdede forud for aktiesalget, giver selskabet selv den oplysning, at den sidste last af råkryolit vil blive udskibet i løbet af 1986. Derfor er det helt i overensstemmelse med alt foreliggende, når Grønlandsministeren over for Folketinget i et aktstykke oplyste, at kryolitvirksomheden måtte påregnes at ophøre.

I debatten er det så blevet fremhævet, at der allerede i 1985 foregik et boreprogram, som nærmere skulle analysere mineralressourcerne i og omkring kryolitbruddet. Det er der ikke noget som helst fordygtigt i. Alle med forbindelse til kryolitselskabet kendte eller burde i 1985 kende til dette boreprogram. Ifølge de oplysninger, der foreligger fra selskabet, har også kryolitselskabets bestyrelse, som dengang talte flere folketingsmedlemmer, haft kendskab til det. Men det helt afgørende i denne forbindelse er, at ingen dengang kunne vide, hvad resultatet af boreprogrammet ville blive. Spørgsmålet om eventuelle yderligere forekomster i Ivittuut indgik da heller ikke nævneværdigt i Folketingets debat om aktiesalget den 10. oktober 1985.

Hr. Camre gjorde det i sit indlæg til en meget stor sag, at der foreligger et notat fra Grønlands Geologiske Undersøgelse af 27. marts 1985 om tilbageværende industrimineraler i Ivittuut Kryolitbrud, og hr. Camre kom også ind på en tilsynsrapport fra GGU af 27. september 1985. Jeg vil gerne sige, at det ikke er dokumenter, som har haft betyd-

ning, eller som overhovedet kunne have haft betydning for vor stillingtagen til aktiesalget. Disse dokumenter må betragtes som bidrag med henblik på at inddrage nogle ressource-mæssige aspekter i overvejelserne vedrørende afviklingen af bruddet, overvejelser, som navnlig omfattede miljømæssige forhold samt overvejelser vedrørende genanvendelse af faciliteterne i Ivittuut. Det kan altså kort siges at være dokumenter, der er bidrag vedrørende lukning af mineaktiviteten, og ikke dokumenter, der kunne have haft nogen betydning for vor stillingtagen til aktiesalget.

Uanset om vi dengang havde kendt alle disse resultater, ville de ikke have ændret Venstres holdning til aktiesalget. Af principielle grunde ønsker vi ikke, at staten skal have aktier i almindelig forretningsmæssig erhvervsvirksomhed. Dertil kommer, at aktiesalget var en vældig fin forretning for staten. I finansudvalget modtog vi en beregning, som klart viste, at det ville være en væsentlig fordel for staten at sælge aktierne. Beregningerne blev endda lavet under forudsætning af en salgskurs for aktierne på 600, og den faktiske salgskurs blev 750. Det ligger altså klart, at aktiesalget var en vældig fin forretning.

Det eneste spørgsmål, der kunne stilles i denne forbindelse, er, om staten kunne have fået endnu mere ud af salget, hvis der på salgstidspunktet havde været viden om eksistensen af et lille restlager. Svaret på det er, at det næppe kunne have påvirket salgskursen. Salgskursen var meget høj, den er siden faldet, og de nye oplysninger om kryolitudvinding har ikke fået kursen til at stige. Det siger sig selv, at sådan må det også være, for Kryolitselskabets overskud stammer kun i meget beskedent omfang fra kryolitudvinding, størstedelen af overskuddet stammer fra investeringer i værdipapirer. Derfor ligger det klart, at selv om der i 1985 havde været kendskab til de nyeste oplysninger, så ville det næppe have givet staten en større fortjeneste på aktiesalget.

Hr. Camre har fremlagt et forslag om motiveret dagsorden, som vi fra Venstres side kan støtte. Jeg har allerede tilkendegivet, at vi finder, det er i orden, at der iværksættes en dommerundersøgelse af handlingsforløbet i forbindelse med salget af aktierne i Kryolitselskabet. Efter vor opfattelse er der ikke begået fejl, men når der er rejst tvivl om det,

[Fogh Rasmussen]

så er den eneste måde, den tvivl kan bortvejres på, naturligvis, at der iværksættes en undersøgelse, så det kan vi støtte.

Vi kan også støtte opfordringen til regeringen om at indlede forhandlinger med Kryolitselskabet med henblik på at sikre, at en ny brydning af kryolit og andre mineraler undergives en ny koncessionsaftale.

Jeg har kun én yderligere bemærkning til forslaget om motiveret dagsorden. Det siges i indledningen, at Folketinget konstaterer, at forudsætningen for salget af statens aktier var – og så citeres fra det aktstykke, Grønlandsministeren fremlagde i finansudvalget – at kryolitvirksomheden påregnes at ophøre. Jeg vil gerne understrege det, som jeg har nævnt et par gange i mit indlæg her, nemlig at det slet ikke var nogen afgørende forudsætning for Venstre. For Venstre er dette et helt principielt spørgsmål. Vi har under alle omstændigheder ønsket, at staten skulle afhænde sin aktiepost, for efter vor opfattelse er det ikke statens opgave at engagere sig med aktier i almindelig forretningsmæssig erhvervsvirksomhed.

Med disse bemærkninger kan vi støtte forslaget om motiveret dagsorden.

(Kort bemærkning).

Camre (S):

Kun denne korte bemærkning til hr. Fogh Rasmussen, at ingen i denne sal betvivler, at Venstre ønskede at sælge disse aktier, kryolit eller ikke kryolit, som hr. Fogh Rasmussen udtrykte det. Det er ikke det, det drejer sig om.

Det, det drejer sig om, er, om der i denne sal havde været et flertal for den holdning, som var Venstres, hvis det havde været kendt, at der var betydelige kryolitforekomster tilbage. Og dér må jeg sige, at det er vores indtryk, at Det Radikale Venstres holdning var knyttet meget nært til de formuleringer, som er indeholdt i aktstykket. Det får vi naturligvis lejlighed til at høre nærmere om, når den radikale ordfører går på talerstolen. Men det er mit bestemte indtryk, at det flertal, som manifesterede sig her i oktober 1985, ikke ville have været til stede, hvis Folketinget havde fået sagen rigtigt belyst. Og det er just om den korrekte eller ikke korrekte belysning af denne sag over for Fol-

ketinget, denne debat i dag i høj grad drejer sig.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Det helt afgørende i denne sag er, om Folketinget er blevet givet forkerte oplysninger, og om der er sket bevidst vildledning i den forbindelse. Det er det, der skal afklares.

Det har sådan set ikke den store betydning, om man kan gisne, om flertallet var faldet ud til den ene eller den anden side, hvis disse oplysninger havde været til stede, om hr. Fogh Rasmussen havde haft den samme opfattelse, som han har i dag, om hr. Niels Helveg Petersen havde haft den samme opfattelse, om Socialdemokratiet havde osv. Det er ikke det afgørende, det afgørende er alene i denne forespørgselsdebat at få fastslået, om der er sket en vildledning.

Det synes jeg hr. Fogh Rasmussen går aldeles uden om. F.eks. siger hr. Fogh Rasmussen nu, at alle jo kendte disse boreprogrammer. Dermed antyder hr. Fogh Rasmussen muligvis, at jeg som ordfører også kendte dem. Jeg havde aldeles intet kendskab til disse boreprogrammer, hvor skulle jeg kende dem fra? Jeg render ikke til daglig rundt i Ivittuut. Jeg har ikke set nogen boremaskiner, hvor skulle jeg vide det fra? Jeg fik at vide af ministeren, at det var slut med det hele deroppe. Og i hvert fald var der ingen, hr. Fogh Rasmussen, der på det tidspunkt kunne kende resultatet af boreprogrammerne, som jo altså ændrede billedet og giver anledning til yderligere produktion.

Jeg vil godt spørge hr. Fogh Rasmussen, om han ikke er enig med mig i, at det var forkert af ministeren, hvis han kendte disse boreprogrammer, at han ikke gav meddelelse til Folketinget om dem, og at han ikke sagde til Folketinget: der er et boreprogram i gang, vi kender ikke resultatet, men vi ved, at der fra Grønlands Geologiske Undersøgelse er indicier for, at der er meget store mængder, måske over 1 million tons også ved siden af kryolit. Vi kender ikke resultaterne, derfor må vi sige til Folketinget, at der foreligger en mulighed for, at der er betydelige yderligere mængder deroppe. Er hr. Fogh Rasmussen ikke enig med mig i, at det var, hvad enhver ansvarlig minister på det grundlag, sagen

[Albrechtsen]

havde, skulle have sagt til Folketinget? Anderledes burde det ikke have været.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg kan til orientering for Tinget sige, at det er min hensigt at holde aftenpause, men jeg vil gerne vente en halv times tid, før jeg beslutter, om det skal være før eller efter afslutningen af denne debat.

Leif Hermann (SF):

Den 23. oktober 1986 var der et flertal i finansudvalget, der tiltrådte, at staten solgte sine aktier i Kryolitselskabet Øresund. Det var Grønlandsministeren jo givetvis glad for, for derved blev der sat et tilsyneladende, kan vi nu sige, punktum for nogle lange og seje forhandlinger, hvori der indgik debatter og afstemninger her i folketingssalen, hvor Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og VS forsøgte at forhindre det salg, som blev besluttet. Men flertallet var jo på plads, salget var et led i den aftale mellem regeringen og Det Radikale Venstre, som tidligt i 1983 blev indgået med henblik på 1984-finansloven.

Statens engagement i Kryolitselskabet var et meget godt eksempel på et joint-venture-samarbejde, som man i øvrigt i den erhvervs-politiske debat taler temmelig meget om. Staten drev i samarbejde med private aktionærer et selskab med henblik på udvinding af kryolit, og med tiden udviklede selskabet sig da også til at omfatte mange andre aktiviteter, som har været nævnt herfra: produktion af småkager, marcipanbrød og højtryksrensere, alt sammen med gode driftsresultater i øvrigt. Offentlig produktion eller offentlig deltagelse i privat produktion er ikke nødvendigvis dømt til at gå nedenunder og hjem, det skal man erindre sig.

Men alligevel blev succesen måske nok for stor og aktiviteten for omfattende. I hvert fald fandt den borgerlige regering på, at staten skulle udtræde af selskabet, og de gevinster, der var forbundet med det, tilfaldt den private kapital. En afgørende begrundelse for denne holdning måtte være, at der ikke var mere kryolit at bryde, således at den oprindelige begrundelse for den statslige deltagelse i aktiviteterne var bortfaldet.

Denne afgørende begrundelse skal man holde fast i, for der er jo ikke nogen tvivl om, at denne begrundelse har været bestem-

mende for den afgørelse, som Folketinget har truffet. Uanset hvad der måtte have været bestemmende for hr. Fogh Rasmussens partis holdning, er der næppe nogen grund til at tro, at der ikke skulle være tale om, at denne begrundelse var afgørende.

Det fremgik da også af den begrundelse, som blev forelagt i det aktstykke til finansudvalget, som ministeren nævnte. Her sagde ministeren:

»Egentlig kryolitbrydning ophørte for en del år siden, og når udskibningen og forarbejdningen af kryolitlagrene inden for et par år er tilendebragt, så må kryolitvirksomheden påregnes at ophøre.«

Ingen, der så denne begrundelse, kunne være i tvivl om, at nu var det ved at være slut med kryoliteventyret i Grønland. Og for at det ikke skulle være løgn, så gentog ministeren det under Folketingets debat den 10. oktober 1985, hvor han sagde (Folketingstidende 1985-86, sp. 571):

»Nu er sagen imidlertid den, at der ikke er mere kryolit.«

Hvis der skulle være nogen, der ikke tror på ministeren på sp. 571, som jeg citerede fra, kan jeg gøre opmærksom på, at ministeren sagde præcis det samme på sp. 591.

Nu viser det sig, at der er kommet mere kryolit frem. Ja, det viser sig oven i købet, at sideløbende med drøftelserne om ophør af kryolitbrydningen er der foregået undersøgelser, som GGU har været bekendt med, og som ministerens egen råstofforvaltning i Grønlandsministeriet har været bekendt med.

Nu melder det interessante spørgsmål sig: var ministeren senest den 10. oktober ved debatten her i salen bekendt med de to noter, som ministeren selv henviste til, nemlig notatet af 27. marts 1985 og den senere tilkomne tilsynsrapport? Var ministeren den 10. oktober bekendt med dem? Det er det ene spørgsmål.

Det andet forhold er, at disse ting åbenbart er meddelt Kryolitselskabet, og de har været drøftet på bestyrelsens møder. Vi kan ikke se, i hvilken form og under hvilke omstændigheder de har været drøftet på bestyrelsens møder. Men i hvert fald den 18. september, hvis man skal tro Weekendavisen fra afvigte uge, har det været drøftet, om der var kryolitreserver tilbage. Formanden for bestyrelsen var ministerens egen departementschef. Jeg kan ikke vide, hvordan kommuni-

[Leif Hermann]

kationslinjerne er mellem minister og departementschef i Grønlandsministeriet, men jeg vægrer mig ved at tro, at departementschefen ikke har refereret den bestyrelsesdrøftelse for sin minister.

Lad mig i denne forbindelse minde om ministeransvarlighedslovens § 5, hvor følgende står:

»En minister straffes, hvis han forsætligt eller af grov uagtsomhed tilsidesætter de pligter, der påhviler ham efter grundloven eller lovgivning i øvrigt eller efter hans stillings beskaffenhed.«

Samme grupvækkende ting sker med ministeren, hvis han »giver Folketinget urigtige eller vildledende oplysninger eller under Folketingets behandling af en sag fortier oplysninger, der er af væsentlig betydning for Tingets bedømmelse af sagen.«

Man må vistnok gå ud fra, at det var af væsentlig betydning for Tingets bedømmelse af denne sag, om det var rigtigt, at der ikke var mere kryolit i Grønland, når det var det, der var ministerens argumentation for at få sin sag igennem.

I en sådan situation er det svært for Folketinget at placere et ansvar; vi kan jo alle sammen have vore mistanker, og jeg har måske luftet min lidt rigeligt, men en ansvarsplacering kræver naturligvis nøjere undersøgelser. Det vil være et oplagt emne for en undersøgelse, om private interesser har haft økonomisk interesse i at hemmeligholde den viden, som vi nu har fået, enten for at fremskynde statens afhændelse af aktieposterne for at kunne købe disse til en lavere kurs eller for at kunne bryde kryolit i fred under koncessionen fra 1939, dvs. uden afgift.

Vi anser os ikke i Socialistisk Folkeparti for kompetente til at foretage ansvarsplaceringen i denne sag, og vi kan derfor støtte det socialdemokratiske dagsordensforslag om iværksættelse af en dommerundersøgelse, så sagen kan blive undersøgt til bunds.

Men jeg synes, der er endnu et interessant aspekt, som egentlig burde være inddraget i dommerundersøgelsen. Nu er det sådan, at staten i Kryolitselskabets bestyrelse jo har anbragt bl.a. medlemmer af dette Folketing. Det burde også indgå i undersøgelsen, hvorvidt bestyrelsesarbejdet har været af en sådan karakter, at man med rette kan bebrejde statens repræsentanter, hvad de har foretaget sig i denne bestyrelse. Jeg kan ikke rigtig få

ind i mit hoved, at staten skulle anbringe overordentlig velrenommerede og fornuftige mennesker i bestyrelsen med det formål, at de blot sidder til pynt og bagefter ikke rigtig ved, hvad der i grunden er foregået.

Derudover vil jeg godt sige, at en dommerundersøgelse givetvis er et udmærket instrument til at få klarlagt tingene, det har vi jo set tidligere, men det ville være betryggende, når det nu faktisk drejer sig om temmelig mange penge – det drejer sig her om for 800 mill. kr. i restforekomster af kryolit – hvis det var således, at de mennesker, der blev afhørt af den pågældende dommer, også udtalte sig under de sædvanlige regler, som retsplejeloven påbyder med hensyn til vidnepligt, pligt til at tale sandhed osv. Det må vi eventuelt have til gode, når vi ser, hvorvidt en dommerundersøgelse kan føre noget mere med sig.

Egentlig kan man godt her op imod jul have en lille smule ondt af Grønlandsministeren, fordi Grønlandsministeren har gjort det, at han i dag har udsendt et julekort, hvor ministeren har aftrykt en grønlandsk tryllesang, og lad så mig slutte med at citere – lidt ironisk måske – denne tryllesang, som Grønlandsministeren har meddelt sin omverden med ønsket om en glædelig jul:

I ja – i ja!
 en flygende Storm
 gaar uden om mig,
 i ja – i ja!
 Rolig og blankt ligger Havet,
 i ja – i ja!
 Luftens Aand jævner Vejen,
 i ja – i ja!
 Jeg ror frem ad stille Vande,
 der er ingen Fare mere.
 I ja – i ja!

Jeg håber for Grønlandsministeren, at det ender sådan.

Lone Dybkjær (RV):

Forudsætningen for Det Radikale Venstres accept af salget af statens aktier i Kryolitselskabet Øresund A/S var, at der ikke var grundlag for videre kryolitminedrift, og at kryolitminevirksomheden ophørte.

Det var på denne baggrund, vi indgik en finanslovsaftale med regeringen i 1983 om salget af statens aktier.

[Lone Dybkjær]

Disse forudsætninger fremgår af ministerens udtalelser, jævnfør bl.a. debatten den 10. oktober 1985 ved førstebehandlingen af forslag til folketingsbeslutning vedrørende aktstykke nr. 1, hvor ministeren siger:

»Selve brydningen af kryolit er ophørt, og derfor er det logisk og naturligt, at staten trækker sig ud af denne opgave.«

I selve aktstykket står der:

»Egentlig kryolitbrydning ophørte for en del år siden, og når udskibningen og forarbejdningen af kryolitlagrene inden for et par år er tilendebragt, må kryolitvirksomheden påregnes at ophøre.«

Selskabet udtaler sig enslydende hermed, idet der i prospektet for 1985, da selskabet går på Børsen, står:

»Da kryolitvirksomheden i Grønland forventes at ophøre inden for den nærmeste fremtid, fandt regeringen ...«

Yderligere skriver selskabet den 7. februar 1985 til Ministeriet for Grønland:

»Efter ca. 130 års minedrift i Ivittuut tyder alt på, at forekomsten af naturkryolit efterhånden er oparbejdet.«

Selskabet skitserer derefter de grundlæggende aktiviteter for en endelig afvikling, således at selskabet opfylder sine forpligtelser med hensyn til oprydningen.

Det fremgår også af selskabets beretning og regnskab for 1985, hvor der står, hvor meget råkryolit man vil udskibe. Yderligere står der:

»Den med Grønlands hjemmestyre aftalte afvikling af Ivittuut forventes gennemført i 1986.«

Ophør af minedrift ville indebære, at koncessionen af 1939 bortfalder, jævnfør § 14 i aftalen mellem staten og Kryolitselskabet, hvori der bl.a. står, at koncessionen kan erklæres for bortfaldet, hvis selskabets virksomhed indstilles.

Som sagt var dette forudsætningerne for Det Radikale Venstres accept af salget af statens aktier i Kryolitselskabet og baggrunden for finanslovsaftalen.

Jeg har gerne villet præcisere dette, fordi Det Radikale Venstre finder, at et samarbejde mellem staten og private virksomheder på basis af et fælles selskab er en god model, når det drejer sig om udvinding af olie, minedrift m.v., hvor der med andre ord er tale om udnyttelse af dansk eller grønlandsk undergrund. Vi kan også godt forestille os an-

dre områder, hvor et lignende samarbejde kunne være konstruktivt, men vi mener ikke, staten generelt skal blande sig i fremstilling af småkager, saltfremstilling, elektronikfabrikation osv., som jo er den resterende del af selskabets virksomhed. Det overlader vi gerne til den almindelige private foretagsomhed.

Moderne koncessioner indeholder ikke altid en sådan samarbejdsmodel, men så indeholder de til gengæld koncessionsafgifter af forskelligt omfang til staten, således at staten får sin væsentlige og berettigede del af det samfundseje, som undergrunden er. Det vil jeg også gerne sige til Venstres ordfører, for det kan godt være, at der var andre forudsætninger for Venstre end det, der er udtrykt ved kryolit eller ikke kryolit, ved salget af aktierne, men det var altså forudsætningen for os.

Kryolit eller ikke kryolit er altså fuldstændig afgørende for Det Radikale Venstres holdning til denne sag og dermed til spørgsmålet, om der her i Folketinget kunne skabes et flertal for salget af aktierne. Havde der nemlig fortsat været kryolit, var der ikke skabt et sådant flertal for salget af aktierne, og dermed kan vi godt have forskellige forudsætninger for det, men flertallet havde ikke eksisteret.

Nu er der så skabt usikkerhed om disse forudsætninger, som jeg har nævnt. Foreløbig er der sket det, at selskabet i august har meddelt, at det ikke som tidligere meddelt i februar 1985 er i stand til at afvikle aktiviteterne i Ivittuut i 1986. Selskabet har som baggrund for, at afviklingen af aktiviteterne ønskes udskudt, angivet, at reserverne af malm har vist sig større og lødigheden bedre end tidligere antaget. Dette betyder, at selskabet ønsker at udskibe ca. 30.000 t malm oprenset fra bruddet og kajområdet ud over de 22.000 t, som allerede er udskibningsklar, og dette vil ske i 1987.

Yderligere har selskabet angivet, at der muligvis vil være yderligere malm, som det kan svare sig at udskibe. Men – og dette er nok det centrale – selskabet har tilføjet, at det med det bedre kendskab til flusspatzonen, som er opnået som led i et samlet boreprogram i somrene 1985 og 1986, sideløbende har iværksat en undersøgelse af, om en kommerciel udnyttelse af dette industrimineral vil være til stede.

[Lone Dybkjær]

Det Radikale Venstre ønsker derfor at præcisere, sådan som vi også gjorde det i udtalelsen fra Fællesrådet, at 1939-koncessionen alene kan danne grundlag for udskibning af malmlagre og malm oprenset i bruddet som led i en nedlukningsproces. Iværksættelse af ny brydning af kryolit, mineraler eller malm vil derfor efter vor opfattelse forudsætte, at der meddeles en ny udvindingskoncession.

Forskellige indlæg i pressen har antydnet, senest i en kommentar af professor Henning Sørensen i Politiken dags dato, at: »... det utrolige i denne sag ligger i, at alle – embedsmænd, Grønlandsministeren, regeringen og Folketinget – har kunnet gå med til at sælge kryolitaktierne uden samtidig at tage stilling til koncessionsforholdene efter salget. For selv om brydningen ophører, vil mineralforekomsten jo stadig ligge der.« Og det er rigtigt.

Derfor er ministerens udtalelse i debatten om forslaget til folketingsbeslutning sidste år om, at der ikke var mere kryolit, noget forkortet, idet der naturligvis skulle stå: ikke mere kryolit, som det lønner sig at bryde nu – eller noget i den retning.

Netop det, at der er kryolit, indgår jo også i arbejdsplanerne i retning af, at man vil nedlukke under hensyntagen til, at man senere kan komme til minen.

Afgørende i denne sag er imidlertid – og det kan heller ikke selskabet, som jeg har set har rejst tvivl om disse ting, være i tvivl om – at forudsætningen for salget af aktier var, at selskabet havde meddelt, at kryolitminevirksomheden ville ophøre. Det er klart, at der naturligvis kunne ske en oprensning i forbindelse med nedlukningen; det har været forudsat også i selskabets brev.

Man kan sige, at notater og rapporter m.v. fra GGU ikke ændrer ved denne sag. Det er i øvrigt temmelig almindeligt, at der hersker usikkerhed mellem f.eks. offentlige institutioners vurderinger og private virksomheders vurderinger netop omkring ressourcer, og det har vi også meget klart set i Jameson Landkoncessionen – i øvrigt med modsat fortegn. Men det, vi må holde os til, er, at selskabet har meddelt, at minen lukkes, og i øvrigt har selskabet meddelt, at de notater fra GGU ikke er videregivet til bestyrelsens medlemmer.

Påstand synes altså at stå imod påstand i denne sag, og derfor er Det Radikale Venstre tilhængere af, at der foretages en undersøgelse, der nærmere kan klarlægge omstændighederne. Vi er ikke i tvivl om, hvad der var vore forudsætninger, nemlig at minedriften skulle ophøre – det står alle steder – og at koncessionen dermed automatisk ville bortfalde. Ønsker selskabet at bryde yderligere kryolit eller andre mineraler af malme, så må der være tale om en ny koncession efter moderne koncessionsbetingelser.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg forstod ikke helt fru Lone Dybkjær. De ønsker, Det Radikale Venstre fremsatte med hensyn til »for så vidt der skulle finde fortsat brydning sted«, var det et forbehold, Det Radikale Venstre tog i forbindelse med aftalen om afhændelse af statens aktier i forbindelse med finanslovsaftalen for 1984, eller er det et forbehold, der er tilkendegivet senere?

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg rejste ved debattens start et spørgsmål til ordføreren for forespørgerne, og nu har fru Lone Dybkjær jo gennemgået baggrunden for, at Det Radikale Venstre støtter denne dagsorden. Jeg rejste det spørgsmål, om ikke det var muligt at opnå en bedre dagsorden, og jeg nævnedes to punkter, som efter min mening er et alvorligt problem i denne dagsorden.

Det ene er begrebet dommerundersøgelse. Hvorfor foreslår man ikke det regulære, nemlig en kommissionsdomstol med den fornødne vidnepligt? Der kan jo godt være en hel del spegede tråde, der skal udredes i denne sag, hvor det vil være rigtigst at have de rette juridiske former.

Det anden er spørgsmålet om koncessionen. Nu kan jeg forstå, at fru Lone Dybkjær mener helt klart, at der skal være en ny koncessionsbestemmelse, når og hvis der kommer yderligere brydning. Jamen så skal man da ikke til at forhandle med selskabet om disse vilkår på nuværende tidspunkt. Så skal man fastsætte en ny koncession og fastsætte de betingelser, på hvilke brydning foregår.

[Albrechtsen]

Det er lovgivningsmagten i dette land, der fastsætter koncessioner, det er ikke noget, man sidder og forhandler med virksomhederne om. Virksomhederne kan få meddelelse om, på hvilke koncessionsbetingelser de kan arbejde på dansk og på grønlandsk territorium. De skal ikke indgå i lovgivningsmagtens virksomhed.

Jeg synes, de to punkter burde afklares, så vi kunne få dagsordenen så god som overhovedet muligt.

Jeg tror, det var hr. Leif Hermann, der rejste et spørgsmål i forbindelse med formuleringen af dagsordenen, nemlig om den også indbefatter en undersøgelse af, i hvilket omfang det kan have påvirket sagen, at der muligvis er tilgået oplysninger til de politisk valgte medlemmer af bestyrelsen. Jeg havde egentlig fortolket dagsordenen sådan, at det spørgsmål selvfølgelig også indgår i undersøgelsen, men da hr. Leif Hermann nævnede, at det kunne være et problem, vil jeg gerne stille spørgsmålet udtrykkeligt til forespørgerne, således at det kan blive bekræftet, at den side af sagen selvfølgelig også indgår i undersøgelsen.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Til det sidste vil jeg sige, at dommeren kan jo indkalde alle relevante oplysninger, og vi har ikke lagt nogen begrænsninger i forbindelse med denne dagsorden.

Jeg vil godt til hr. Leif Hermann sige, at der ikke er noget, som det er nødvendigt at præcisere i denne sammenhæng. Hvis hr. Leif Hermann nu hørte efter, hvad det var, jeg sagde, så sagde jeg, at det var en forudsætning for vores accept af salget, at kryolitminevirksomheden ophørte. Det var, hvad vi havde fået at vide, og derfor sagde vi ja til salget, og jeg prøvede oven i købet at redegøre for, hvordan tingene ville have set anderledes ud for os – i modsætning til for Venstre – hvis ikke det havde været tilfældet.

Til hr. Albrechtsen vil jeg bare sige, at jeg faktisk synes, det er en god dagsorden. Så må vi se, hvad der sker, når dommerundersøgelsen foreligger, og tage stilling til den tid.

Endelig vil jeg gerne sige til hr. Albrechtsen, som måske ikke har været så meget inde i drøftelser omkring koncessioner, at det er faktisk almindeligt, at man forhandler kon-

cessioner. Det betyder naturligvis ikke, at staten ikke har et udgangspunkt, men koncessioner forhandles altid.

(Kort bemærkning).

Camre (S):

Jeg vil kun til hr. Albrechtsens spørgsmål svare, at det for os er en selvfølge, at den dommer, der forestår undersøgelsen, kan tilkalde hvem han måtte finde relevant – det være sig mennesker, der er ansat i den ene eller den anden funktion under Kryolitselskabet, mennesker, der har siddet i Kryolitselskabets bestyrelse, embedsmænd fra Ministeriet for Grønland eller andre ministerier, politikere, hvem det end måtte være.

Det er jo en given ting, at det, vi ønsker, er at få klarlagt et forhandlingsforløb, og derfor må det naturligvis være op til denne uvildige dommer, at han har alle relevante oplysninger til rådighed.

Bollmann (CD):

Når man læser forespørgslens tekst og har hørt ministerens svar, synes jeg egentlig kun, man kan sige tak til ministeren, for i den besvarelse blev der redegjort ikke alene for de forhold, der lå forud for salget af statens andel, men også for de omstændigheder, der i de sidste par måneder har dannet baggrund for, at der overhovedet er rejst en debat i dag.

Det, man kritiserer fra forespørgernes side, er jo bl.a., at der efter salget er opstået en ny situation, hvor det nu privatejede selskab siger, at der muligvis eksisterer større forekomster af kryolit end det, der var forudsætningen ved finansudvalgets og Folketingets behandling af spørgsmålet for godt og vel et år siden.

Der har i debatten været en del udtalelser – jeg synes urimelig mange – om, at ministeren skulle have vildledt Folketinget, eller i hvert fald at Folketinget skulle være blevet misinformeret. Jeg synes, det er påstande, der er meget vanskelige at acceptere, men indtil nu er der i hvert fald heller ingen, der har kunnet dokumentere dem. Efter alt, hvad vi ved i dag og har haft mulighed for at checke af, mener jeg ikke, der kan være tvivl om, at ministeren i 1985 ikke har haft anden viden end den, der lå til grund for ansøgningen til finansudvalget.

[Bollmann]

Jeg synes ligesom andre, at det er værd at understrege, at der i det prospekt, Kryolitselskabet sendte ud i forbindelse med aktiesalget, klart blev angivet, at brydning af kryolit ville ophøre i 1985, og at den sidste last ville blive udskibet i 1986.

Jeg vil også gerne understrege, at sådan som jeg har fulgt debatten, kan der ikke være tvivl om, at ministeren også efter salget hele tiden har været overbevist om, at ophøret ville finde sted. Det fremgår bl.a. af en række indlæg i dagspressen, og det fremgår af ministerens bog »Dagens Grønland«. Samtlige udsagn går på, at minen lukker med udgangen af 1986, og at koncessionen dermed ophører.

Så sker der her i efteråret 1986 det, at der kommer nye oplysninger frem om, at der muligvis er restbeholdninger, der kan danne grundlag for videre udvinding. Derfor synes jeg, at enhver snak om tilbageholdelse af oplysninger og misinformation må siges at være helt hen i vejret.

Det er endvidere nødvendigt at slå fast, at kryolitten kun var og er en mindre del af selskabets aktivitet, og at kursen ved aktiesalget var en meget fin forretning for staten, meget bedre, end man kunne forvente. Vi har da også set, at kurserne er faldet siden, og jeg synes også, det er værd at bemærke, at selv oplysningerne om, at der muligvis er mere kryolit i minen, end man havde regnet med, jo ikke har ændret kursen i nævneværdigt omfang. Derfor synes jeg, ministeren har givet en helt relevant forklaring i aktstykket til finansudvalget.

Nu er der flere, der har været inde på spørgsmålet om de seneste borerer efter salget, men egentlig ved vi ikke, hvor omfattende de er. Det lyder, som om det er meget, meget voldsomt. Jeg ved ikke, om jeg må spørge ministeren, om han har nogle oplysninger, der kan afklare, hvordan karakter og omfang har været af de borerer. Jeg synes, det kunne være ret interessant, for ellers tager debatten let en noget forkert retning.

Så vil jeg i øvrigt sige, at jeg ikke synes, debatten har været særlig fair over for ministeren. I går kunne man f.eks. i tv høre ministeren citeret for at have sagt: »der er ikke mere kryolit«, og så færdig. Men resten af ministerens udsagn, nemlig at selve brydningen var ophørt, blev ikke citeret. Det vil altså sige, at i den forbindelse er der bare revet en

sætning ud af en større sammenhæng, og det kalder jeg ikke fair.

Må jeg så sige med hensyn til dagsordenen og spørgsmålet om en undersøgelse, at vi selvfølgelig ikke kan have noget imod, at en eventuel tvivl om forløbet bliver afklaret. Jeg føler mig ret overbevist om, at en sådan undersøgelse kun vil bekræfte, at man regnede med en lukning i overensstemmelse med de oplysninger, vi har fået; men det er jo også klart, at der ikke i den forbindelse kan afsiges en dom på forhånd.

Vi siger ikke, at der er tale om det i dagsordenen, men jeg synes nok, jeg må supplere fru Lone Dybkjær, for selvfølgelig var det en forudsætning, som det efterhånden er citeret mange gange herfra, men jeg mener altså også, der var andre forudsætninger, nemlig at der var tale om et finanslovsforlig, at salget var økonomisk fordelagtigt, og i hvert fald at de, der bakkede op om beslutningen, fandt, at staten ikke bør drive erhvervsvirksomhed. Men det er klart, at hvert af partierne kan tillægge de forskellige ting forskellig vægt.

Hvad angår det andet punkt, kan vi selvfølgelig ikke have noget at indvende imod, at ministeren optager forhandlinger om koncessionsspørgsmålet.

Alt i alt kan jeg meddele, at CD kan stemme for dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Til hr. Bollmann, for at det skal stå krystaltklart: det var en forudsætning for os, at kryolitminevirksomheden ophørte. Det kan godt være, at regeringspartierne har haft andre forudsætninger, det skal jeg ikke blande mig i, men det afgørende for os og faktisk dermed for flertallet var, at kryolitminevirksomheden ophørte.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Efter grundig overvejelse kan jeg meddele Tinget, at pausen vil komme, efter at denne debat er ført til ende.

Kofod-Svendsen (KRF):

Efter formandens sidst faldne bemærkning skal jeg prøve at fatte mig i korthed.

[Kofod-Svendsen]

Jeg vil begynde med at takke ministeren for besvarelsen. Jeg synes, vi hermed har fået sagsforløbet skildret udmærket.

Samtidig er det klart, at der er nogle, der må sige: jamen vi har brug for en undersøgelse for at få set, om tingene nu forholder sig sådan eller sådan.

Jeg synes, det er vigtigt, at alle relevante oplysninger kommer frem, og derfor kan mit parti også tilslutte sig det dagsordensforslag, der er stillet.

Dohrmann (FP):

Indledningsvis vil jeg gerne udtrykke Fremskridtspartiets glæde over, at der tilsyneladende – eller måske – findes nogle forekomster oppe på Grønland, som man faktisk ikke regnede med. Det er vældig positivt, og det synes jeg at vi alle uanset politisk tilhørsforhold burde glæde os over.

Man kan også glæde sig over, at staten i sin tid virkelig fik afhændet de aktier. Det er naturligvis ud fra den betragtning, at staten på ingen som helst måde egner sig til at drive forretninger hverken af den ene eller den anden karakter.

Den tredje ting, jeg gerne vil sige, er, at vi tror i Fremskridtspartiet ikke et øjeblik på, at ministeren bevidst har forsøgt at vildlede Folketinget i forbindelse med statens salg.

Vi anser i det hele taget denne forespørgselsdebat for overflødig. Vi mener, som det er sagt tidligere, at den alene er rejst, fordi hr. Camre og med ham Socialdemokratiet ikke kan glemme surheden over, at vælgerne har sammensat et folketing, som altså mener, at det ikke skal være staten, der går ind på de områder. Det har hr. Camre svært ved at acceptere, og derfor vil han ligesom forsøge at få det bekræftet her i dag.

Jeg må sige, at det desværre er ved at lykkes for hr. Camre. Kigger vi på den dagsorden, der nu er stillet af hr. Camre og fru Lone Dybkjær, hvad indeholder den så?

Den første del kunne man egentlig godt tilslutte sig, for nu er der rejst nogle beskyldninger mod bl.a. ministeren, og derfor vil det naturligvis også være i ministerens interesse at blive renset.

Men så kommer vi til anden del, som omhandler koncessionerne, og dér må Fremskridtspartiet stå af. Hvad vil de forhandlinger, man nu vil føre med Kryolitselskabet,

sandsynligvis indebære? Jo, de vil nok medføre, at de småmængder, der findes deroppe, og som man efter lange undersøgelser nu har fundet frem til at det kan betale sig at udvinde, aldrig blive udvundet. Og hvad bliver resultatet? Ja, det bliver jo nok, at de aktionærer, der har købt aktierne, ikke får det udbytte, som de måske ellers kunne have fået, og derved lider statskassen igen i den sidste ende et tab.

Derfor vil vi stemme imod det foreliggende forslag om motiveret dagsorden.

I det hele taget synes jeg, bl.a. på baggrund af det, fru Lone Dybkjær har sagt, at der er temmelig megen dobbeltmoral herinde. Tænk tilbage på dagpengeskandalen og postskandalen, hvor de store partier, også Det Radikale Venstre i øvrigt, blev enige om at vaske hinanden hvide; der skulle ikke undersøges hverken det ene eller det andet. Ja, der skulle undersøges en masse ting, påstod man, men i den sidste ende, da vi var fremme ved snorene, hvad gjorde man da? Da renvaskede man hinanden. Og så kommer man med sådan nogle forblommede udtalelser om, at nu skal vi sandelig . . . , og det var under de og de forudsætninger, at Det Radikale Venstre støttede salget.

Jeg mener oprigtig talt, at hvis der var noget, der burde undersøges, så var det, om de fem repræsentanter fra Folketinget, der har siddet i Kryolitselskabet Øresunds bestyrelse, og som har hævet deres fede hyre for det, ikke har været opmærksomme nok. Så var der måske grund til påtale. Hyren har de fået udbetalt, og den kommer de heller aldrig til at betale tilbage igen, det ved vi udmærket godt.

Men det siger i hvert fald sig selv, at hvis Kryolitselskabet Øresund – hvad jeg i øvrigt ikke tror – har holdt nogle ting skjult, så skyldes det først og fremmest de fem repræsentanter fra Folketinget, som har siddet og snorksovet i timen. Hvis det er tilfældet vel at mærke.

Albrechtsen (VS):

Når vi kigger fremad, er det allervigtigste i denne sag jo at sikre det grønlandske samfunds interesser i de råstoffer, som findes i Ivittuut. Det er ikke indgået ret meget i debatten, men det er jo faktisk det, det hele burde dreje sig om.

[Albrechtsen]

Dernæst er det naturligvis afgørende at få klar besked på spørgsmålet om, hvordan det kunne gå til, at Folketinget ikke fik oplysninger om, at der var et boreprogram i gang, der kunne ændre hele beslutningsgrundlaget og dermed de fremtidige muligheder for indvinding.

Sagen er jo, at Folketinget fik at vide, at driften ville blive afviklet, at minedriften faktisk var slut, og det var det ene af de to hovedargumenter for at sælge.

Dermed spillede den danske stat hen over hovedet på det grønlandske samfund sig nogle meget vigtige styringsmidler af hænde og risikører nu oven i købet erstatningssager i forbindelse med en eventuel udnyttelse af f.eks. de betydelige mængder af kryolit, som findes bl.a. i denne flusspatzone, og som det ligger inden for de tekniske muligheder at udnytte.

Nu står vi over for et privat selskab og ikke et statsdomineret selskab, og så vil det naturligvis blive profithensyn og ikke hensyn til Grønlands og den grønlandske befolknings interesser, der vil blive det dominerende. Man skal ikke glemme, at det er rigdomme tilhørende det grønlandske folk, som danner grundlaget for hele Kryolitselskabets opvækst og rigdom, og som altså også danner grundlaget for den fortjeneste, som den danske stat indkasserede i forbindelse med salget. Det er disse rigdomme, som har dannet baggrunden for denne sag, og det er disse rigdomme, som den danske stat har forvaltet på den grønlandske befolknings vegne. Jeg kan ikke fortænke nogen grønlandere i at mene, at denne sag er forvaltet ualmindelig slet og ganske og aldeles hen over hovedet på Grønland.

Det var betegnende, at der faktisk ikke var nogen af ordførerne i den almindelige ordførrække, der overhovedet nævnedes problemet om, hvordan man på Grønland så på spørgsmålet om Grønlands egne råstoffer, og det siger temmelig meget om det, der er grundproblemet i denne sag.

Hvad vil der så ske, når man nu står i den situation, at man skal til at forhandle om en koncession? Ja, så vil der ske det, at selskabet vil sige, at der er alle mulige problemer, og at det ser ud til at kunne blive mindre profitabelt osv. osv. Der vil ske det samme, som man så, da A. P. Møller forhandlede med den danske stat om vilkårene for udvin-

ding af energien ude i Nordsøen. Der bliver alle mulige problemer, fordi selskabet naturligvis vil forsøge at få den danske stat til at acceptere så dårlige betingelser som overhovedet muligt, og det skal så sammenholdes med, at det grønlandske samfund har en klar interesse i, at der bliver sikret arbejdspladser i forbindelse med de råstofmuligheder, der er.

Ikke mindst hvis Greenexselskabet kører fast og der ikke bliver arbejdet mere i den mine, vil der være stærkt behov for erstatningsarbejdspladser, som kan udnyttes af Grønland, og som Grønland kan have fordel af. Men Grønland får jo ingen fordel, hvis det hele går i skudermudder, fordi man har privatiseret dette selskab, og det er jo den egentlige fejltagelse, som er begået i denne sag.

Den var ikke blevet begået, hvis de nødvendige oplysninger havde været fremlagt for Folketinget. Det er oplysninger, som vi nu ved lå i rapporterne fra Grønlands Geologiske Undersøgelse, og som var under videreudforskning i dette boreprogram, hvis resultat man godt nok ikke kendte, men som man kunne have en formodning om ville føre til yderligere resultater.

Det synes jeg ikke at den dagsorden, der er fremsat i dag, tager ordentlig højde for, for som jeg tidligere har været inde på, er det en dårlig ting, at man bruger ordet forhandling i forbindelse med disse koncessioner. Men fru Lone Dybkjær har været inde på det, og hun har klart understreget, at der vil blive tale om en koncessionsaftale; det må vi så håbe også bliver tilfældet, når selskabet stiller sine modkrav over for staten.

Jeg har forstået det sådan, at selskabet har nogle problemer med at få etableret en produktion af syntetisk kryolit, nogle vanskeligheder, der gør, at selskabet kan være stærkt interesseret i at fortsætte en udvinding af den naturlige kryolit. Det skulle muligvis stille den danske stat i en gunstig position med hensyn til at presse selskabet, men det ændrer jo ikke ved, at det var en fundamental fejltagelse at afhænde selskabet.

Det spørgsmål, som skal afklares i forbindelse med undersøgelsen af, hvordan det kunne gå så galt, er for det første, hvorfor vi ikke fik kendskab til dette boreprogram. Hvorfor fik vi i hvert fald ikke som minimum at vide, at der var et boreprogram, men

[Albrechtsen]

at resultatet af dette boreprogram endnu ikke var kendt, og hvorfor fik vi ikke kendskab til konklusionerne i geologernes undersøgelser, især dette notat, som hr. Camre tidligere har været inde på og har refereret, og som viste disse muligheder for fortsat udvinding af mange hundrede tusinde tons kryolit.

Dernæst må undersøgelsen afklare, hvordan informationen har været i ministeriet. Ministeren har endnu ikke besvaret spørgsmålet om, hvor meget han selv vidste, som også hr. Leif Hermann rejste. Han har endnu ikke besvaret spørgsmålet om, hvor mange af de oplysninger, som nu ligger foran os, der på det tidspunkt, da ministeren forelagde sagen for Folketinget, rent faktisk også var ministeren i hænde. Det er jo et meget afgørende spørgsmål ved vurderingen af denne sag. Selv om man nu siger, at alle vidste, at der var dette boreprogram, kan jeg jo ikke udelukke, at lige nøjagtig ministeren måske ikke har vidst det.

Hvis det er tilfældet, har ministeren demonstreret en ganske betydelig mangel på kendskab til det område, der først og fremmest burde have hans interesse, nemlig det område, han har ansvaret for som minister, men det kan dog ikke helt udelukkes, at der kan være sket det, at ministeren har forsømt at undersøge ordentligt, hvad der forelå af oplysninger i denne sag. Det er i hvert fald én tænkelig forklaring.

Men en anden tænkelig forklaring – og den kan ikke udelukkes, før resultatet af en undersøgelse foreligger – er, at man ganske enkelt har vildledt Folketinget, fordi man ønskede at presse dette her igennem i en situation, hvor det var absolut nødvendigt for regeringen at dokumentere en eller anden form for privatisering og man ikke havde andre privatiseringsprojekter at føre sig frem med. Man havde talt en hel masse om privatisering i forbindelse med valgkampe og valgprogrammer osv. osv., men realiteten var jo, at regeringens såkaldte privatiseringsprogram var kørt fuldstændig fast, og én skalp ville man dog have i sit bælte. Hvor skulle man så finde den henne? Så spejder man rundt, og så finder man ud af: aha, vi har dette Kryolitselskab; så bruger vi det, så har vi dog privatiseret et eller andet.

Jeg tror, der måske ligger noget af en forklaring i den tanke, at det kan være det, der var regeringens motiver. Hvis det har været

regeringens motiver, peger det på muligheden for noget dystre konklusioner med hensyn til en sådan undersøgelse.

Derfor er jeg altså heller ikke ganske tilfreds med, at det ender med, at det bliver en dommerundersøgelse. Jeg havde faktisk hellere set, at det var en regulær kommissionsdomstol, som under vidnepligt kunne have fået afsluttet og kortlagt denne sag. Der er ingen, der er tjent med, hvis det skulle gå med denne sag, ligesom det er gået med visse andre sager, nemlig at de skal versere i årevis og der ustandselig bliver rejst nye krav om undersøgelser, fordi man ikke fra starten fik taget sig sammen til at få undersøgt problemet til bunds. Så ville man måske kunne komme i den situation, at man ville sige til sig selv, at det havde været bedre at lytte til vores råd og få nedsat den kommissionsdomstol med det samme.

Men tiden må vise, om det vil gå sådan. Vi har kunnet konstatere, at vi ikke har kunnet få en bedre dagsorden end den, der foreligger i dag. På den baggrund må vi stemme for den. Det er det bedste, der kan opnås. Det kunne have været noget bedre.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Inden for det sidste par uger har hr. Albrechtsen bekræftet, at han befinder sig i en virkelighedsfjern verden, når vi har talt om grænsehandel, om EF og om en lang række andre ting.

Men nu ville jeg egentlig gerne have, om hr. Albrechtsen heroppefra kunne fortælle os, hvilken dårlig forretning det er, staten har gjort. Den solgte sine aktier til kurs ca. 750. I dag er kursen raslet ned til 346, efter hvad jeg har fået oplyst. Altså har de, der har investeret i disse aktier, lidt et stort tab, hvis de skulle afhænde dem i dag, men det ville de selvfølgelig ikke have gjort, hvis der virkelig havde ligget nogle værdier, som man havde forsøgt at holde skjult.

(Kort bemærkning).

Camre (S):

Jeg vil gerne sige til hr. Albrechtsen, at vi naturligvis forudsætter, at en ny koncessionsaftale vil blive indgået inden for rammerne af den råstoflovgivning, der gælder

[Camre]

for Grønland. Det betyder, at aftalen naturligvis skal godkendes i Fællesrådet vedrørende Mineralske Råstoffer i Grønland, men også at aftalen efter at være underskrevet eller godkendt af ministeren skal godkendes af formanden for det grønlandske landsstyre. Dermed er det jo givet, at de indtægter, der vil komme af en sådan aftale, vil komme såvel det grønlandske som det danske samfund til gode.

Preben Lange (S):

Sagen om Kryolitselskabet Øresund og det forunderlige aktiesalg og de uigennemskuelige komplikationer, information og misinformation på et tværsnit af denne sags behandling er i alt væsentligt et dansk anliggende. Og hvis der i denne sag skal et opgør til med Grønlandsministeren, må det blive et dansk opgør.

Jeg vil dog alligevel gerne komme med den kommentar, at det, der så ud som alle tiders handel for staten set med grønlandske øjne, absolut ikke er nogen god handel. For hvad er det nemlig, der er sket? Der er sket det, at staten glemte at tage forbehold for yderligere minedrift, og det betyder, at Grønlandsrammen måske de næste mange år vil blive unddraget de 15-20 mill. kr. årlig, som tidligere blev tilført i form af statens aktieudbytte.

Nu vil ministeren sikkert svare, at det ikke passer, for Grønland fik 50 mill. kr. ud af provenuet. Dertil kan jeg kun allerede nu sige, at vi alle ved, at ministeren ikke havde til hensigt at give Grønland en rød øre, og at det var Det Radikale Venstre, der i sidste øjeblik fik dårlig samvittighed og fik gennemført, at Grønland fik 50 mill. kr. Men det var vel næppe tænkt som erstatning for mistede koncessionsindtægter.

I Grønland kan vi ikke tro på, at et gammelt velrenommeret mineselskab pludselig kommer i tanker om, at der vistnok er mere at hente i bruddet. Man må have vidst det lang tid før aktiesalget, og jeg finder det derfor ejendommeligt, at ministeren, hvis departementschef dog var formand for selskabet i mange år, har kunnet meddele både Folketinget og Grønlands Landsting, at Kryolitselskabet ville stoppe sine aktiviteter i Ivittuut med udgangen af dette år.

Ifølge Radioavisen her til morgen er statens provenu af aktiesalget nu oppe på over 800 mill. kr., og det må jo dog betragtes som en anselig sum. Det vil jeg ikke anfægte. Jeg synes derimod, det er ganske utroligt, at man i Danmark kan fratage DUC koncessionen på store dele af Nordsøen, fordi man ikke finder koncessionsvilkårene nutidige, for så nogle år efter i et lignende tilfælde at glemme at sikre et nyt koncessionsgrundlag for en minevirksomhed, som aldrig har givet definitivt udtryk for at ville stoppe sine aktiviteter.

Fra Grønlands side kan jeg derfor kun finde én væsentlig ting at sige i denne anledning, og det er: hvis der skal brydes kryolit i Ivittuut i 1987 og 1988, således som der tales om nu, må det ske på grundlag af en nød-koncession. Regeringen kan ikke lade, som om Folketinget traf afgørelsen om afhændelsen af statens aktier på et velinformeret og korrekt grundlag, og regeringen kan heller ikke lade, som om Fællesrådet vedrørende Mineralske Råstoffer ikke eksisterer, eller gærde sig, som om Fællesrådet ikke har noget at skulle have sagt.

Fællesrådet har dog her for ganske nylig, for en halv snes dage siden, enstemmigt indstillet til både Grønlandsministeren og Grønlands Hjemmestyre, at der meddeles en ny udvindingskoncession, såfremt brydning af kryolitten skal fortsættes i 1987 og 1988. Man prøver at basere den fortsatte brydning af kryolit på koncessionen af 1939, men hvem faldt det ind i 1939, at man anstændigvis ikke kan fjerne et kostbart mineral fra Grønland uden i forståelse med den fastboende befolkning og uden i det mindste at betale en afgift for det. Nej, sådan var der ingen der tænkte i 1939, for dengang levede man jo i et helt andet univers, hvor Grønland var en koloni og danske aktieselskaber bare kunne gå ind og forsyne sig, men sådan er det jo ikke længere.

I 1979 fik vi som bekendt en lov, der handler om hjemmestyre for Grønland. I denne lov står der bl.a., at den fastboende befolkning har grundlæggende rettigheder for så vidt angår værdierne i undergrunden. Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at spørge det samlede Ting: hvad betyder i den foreliggende sammenhæng vore »grundlæggende«
rettigheder?

Lad mig videre spørge: kan en koncession fra kolonitiden før den anden verdenskrig

[Preben Lange]

sætte en lov af 1979 ud af kraft? Hvis der er en konflikt i ånd og bogstav mellem en lov af 1939 og en lov af 1979, hvilken lov skal man da holde sig til?

Nej, jeg kan kun henstille, at Folketinget sørger for, at en fremtidig fortsat brydning af kryolit – den være sig nok så kortvarig, om det også kun drejer sig om 2 år til – sker på et lovgrundlag, som tager hensyn til, at vi i Grønland har grundlæggende rettigheder i undergrundsspørgsmålet, og at der er nedsat et Fællesråd vedrørende Mineralske Råstoffer, samt at dette Fællesråd har udtalt sig i sagen.

Sådan som denne sag har udviklet sig, så jeg egentlig helst, at minevirksomheden Ivittuut rent faktisk blev stoppet pr. 31. december 1986, for selv om jeg altid har været enig i, at de grønlandske mineraler skal udnyttes, er det efter min opfattelse ikke rart at være så meget til grin, som vi er blevet i denne sag. Vi ved godt, at den afgift til Grønland, som en eventuel ny kryolitkoncession måtte kunne bringes til at afkaste, er så lille set i forhold til de værdier, som gennem de mange år kvit og frit er blevet hentet ud af Ivittuut, at hele sagen får et ironisk skær. Det er et eller andet med, at her står vi og beder om nogle krummer fra de riges bord, og den ironiske side af sagen bliver jo ikke mindre af, at det bord, der her er tale om, er vores eget, for sådan er de politiske realiteter jo. Men i Grønland ønsker vi bare ikke at stå og se på, at selskabet fortsætter sin minedrift og dermed sin miljøforurening, uden at det grønlandske samfund får tilført andet end et stort hul i jorden.

Det, vi anmoder om her i Ivittuutminens ellefte time, er, at der i det mindste her til allersidst bliver sat et par principper på plads, som har at gøre med ret og rimelighed.

Kan det ikke lade sig gøre, kan jeg ikke se andet, end at minevirksomheden i Ivittuut bør stoppes helt.

Steenholdt (Grøn.):

Jeg havde egentlig haft lyst til at holde en længere tale, men efter at have hørt de faldne udtalelser fra forskellige ordførere er jeg nødt til at forkorte min tale.

Jeg ville have ridset det historiske forløb for Kryolitselskabet op, hvor få penge vi har

fået, fordelingen af dem og det forhold, at vi fik 50 mill. kr. for lidt i forhold til de mange millioner i forbindelse med aktiesalget.

Men jeg vil nøjes med at sige følgende. Jeg har som medlem af råstofudvalget fulgt spørgsmålet om statens salg af aktierne i Kryolitselskabet Øresund og er ud fra de givne oplysninger, hvis rigtighed jeg ikke havde grund til at betvivle, gået ind for salget af aktierne til private dengang. Jeg har altså stemt for det.

Det er derfor en overraskelse for mig, at Kryolitselskabet efterfølgende har fået en anden opfattelse. Jeg har for så vidt ingen grund til at betvivle, at ministeren for Grønland kun har videregivet oplysninger, hvis rigtighed han ikke har betvivlet.

Bla. derfor kan jeg være enig i, at sagen bør undersøges til bunds ved en dommerundersøgelse, sådan som det er foreslået af Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre.

Til slut vil jeg blot sige, at jeg glæder mig til at modtage den lille julehilsen fra Grønlandsministeren. Det er vel ment og vel tænkt. Det er et lille citat fra et af vores eventyr: Jeg takker på forhånd.

Søren B. Jørgensen (S):

Jeg har naturligvis hele eftermiddagen sidet og hørt på debatten om Kryolitselskabet Øresund. Jeg har bemærket, at der er visse indledere, der har draget bestyrelsens oplysninger ind. Jeg vil gerne her gøre det helt klart, for at der ikke skal være nogen tvivl om det, at salget af statens aktier er noget, som statens repræsentanter ikke har haft noget som helst med at gøre. Salget er udelukkende foretaget af hovedaktionæren – og det er Grønlandsministeren – og repræsentanter for de private aktionærer.

Men så har jeg til min store overraskelse lagt mærke til, at flere, bl.a. ministeren, har omtalt to rapporter fra GGU, Grønlands Geologiske Undersøgelse. Den ene rapport skulle være dateret den 27. marts 1985 og være forhandlet med Kryolitselskabet og skulle være fortrolig. Da vi ikke i den daværende bestyrelse og ej heller i Fællesrådet vedrørende Mineralske Råstoffer i Grønland har modtaget nogen informationer angående denne rapport, er jeg afskåret fra at kommentere den.

[Søren B. Jørgensen]

Den anden rapport, som også skulle være fortrolig, skulle ministeren have modtaget den 27. september 1985, altså mens finansudvalget behandlede aktstykket. Heller ikke den er jeg i stand til at kommentere, da jeg heller ikke har modtaget den eller er blevet informeret om den.

Nu kender Grønlandsministeren min stilling til salget af statens aktier og ved, at jeg også har tvivlet på, om der ikke var mere kryolit i Grønland. Jeg er ikke geolog, men med den nye teknik, man har oparbejdet, har man været i stand til at foretage en bedre udnyttelse af det materiale, der var deroppe, som lå på vejen, på kajen, ved havnen, og det, der var faldet i. Da minen skulle tømmes i 1982, fik vi at vide, at der var 32.000 t på bunden, men da man kom i gang, viste det sig, at der var over 70.000 t. Selskabet havde fået to koncessioner, den ene en 2-årig koncession på sydspidsen af Ivittuuthalvøen, den anden en 5-årig koncession på et 600 m² stort område omkring Ivittuut.

Det var bl.a. på baggrund af disse forhold, at jeg under debatten her i salen den 10. oktober 1985 satte et kæmpespørgsmålstegn ved, om ikke der var mere kryolit. Og det var altså 14 dage efter, ministeren skulle have modtaget den sidste fortrolige rapport, som jeg som sagt ikke kender noget til.

I denne forbindelse vil jeg gerne stille ministeren følgende spørgsmål: hvis jeg nu havde haft kendskab til de to fortrolige rapporter fra GGU, havde jeg så den 10. oktober kunnet undgå at sætte spørgsmålstegn ved, om der var mere kryolit?

Noget andet, jeg gerne vil spørge ministeren om, er, om jeg, hvis jeg nu lover at behandle de to rapporter fortroligt, kan få dem tilstillet for at se, hvilke oplysninger jeg eventuelt er gået glip af.

For det tredje vil jeg spørge ministeren, om han ikke finder det rimeligt, at sådanne oplysninger tilgår Fællesrådets medlemmer.

Endelig – og det er det sidste spørgsmål – vil jeg spørge ministeren, om han er i besiddelse af andre fortrolige rapporter fra GGU om mineralforekomster i den grønlandske undergrund, som Fællesrådet vedrørende Mineralske Råstoffer ikke har kendskab til, og i bekræftende fald om vi kan få dem tilstillet. Vi skal nok behandle dem fortroligt – så gode mennesker er vi i dette udvalg.

Til allersidst blot dette: hele denne sag kunne ministeren have undgået, hvis han dengang havde lyttet til Socialdemokratiet om at lade være med at sælge aktierne i Kryolitselskabet.

Ministeren for Grønland (Tom Høyem):

Jeg skal ikke forlænge debatten ret meget, men nøjes med at svare på et par af de konkrete forhold, der har været spurgt om.

Til hr. Preben Lange skal jeg sige, at regeringen og jeg naturligvis har overordentlig stor respekt for det arbejde, der foregår i Fællesrådet. Samtidig skal jeg sige, at vi jo i øjeblikket, som hr. Preben Lange ved, arbejder med en ændring af indtægtsfordelingsprincippet på råstofområdet. Endelig skal jeg sige, at Grønland i øjeblikket får 2-3 mill. kr. om året ud af den kryolitudvinding, der foregår i Grønland.

Til hr. Steenholdt skal jeg sige, at også jeg kunne have lyst til – men heller ikke skal gøre det – at tale om den historiske betydning, kryolit har haft for Grønland. Det har i øvrigt været sagt på denne talerstol helt tilbage i 1920'erne, hvor stor betydning kryolitten har haft for Grønland, men nu er det altså en periode, der er ved at ebbe ud. Jeg glæder mig i øvrigt til at sende hr. Steenholdt julekortet. Det er faktisk smukt.

Hr. Camre gjorde ganske meget ud af de to GGU-notater og gjorde ekstraordinært meget ud af, at de var fortrolige, og at de var hemmelige. Hr. Søren B. Jørgensen fulgte det op med at spørge, om han kunne få dem tilstillet – ja, naturligvis kan han det – og om Fællesrådet også kan – ja, naturligvis kan det det. Derudover skal jeg sige, at vi med et almindeligt kælenavn kalder disse to notater for børnebørnsnotater, og dermed mener vi, at disse notater handler om, hvordan vores børnebørn måske engang i fremtiden kan udnytte de industrimineraler, som ligger i Grønland. De går ud på, at vi ikke skal fylde hullet op med jernskrot og andet gammelt materiale, men at vi skal sørge for, at der bliver fri adgang til det, hvis vores børnebørn skulle have andre muligheder. Det drejer sig altså om industrimineraler i fremtiden i Grønland og har ikke noget med den sag at gøre, som vi drøfter her.

Hr. Leif Hermann spurgte, om ministeren kendte de notater den 10. oktober 1986. Der-

[Ministeren for Grønland]

på kan jeg svare direkte: nej, det gjorde jeg ikke.

Jeg må give fru Lone Dybkjær ret i, at jeg, hvis jeg havde haft den viden, jeg har nu, nok ikke ville have forkortet – det var det udtryk, fru Lone Dybkjær brugte – min udtalelse så meget, at jeg sagde: der er ikke mere kryolit. Nu var den dog ikke helt så forkortet, for jeg fortsatte uden at sætte punktum, men med et komma, idet jeg sagde: der er ikke mere kryolit, selve brydningen af kryolit er ophørt. Det sagde jeg altså på det tidspunkt, hvor vi var i fuld gang med afviklingsplanen, så det var helt klart min opfattelse af situationen.

Både hr. Bollmann og hr. Albrechtsen har gjort ganske meget ud af spørgsmålet om borer. Nu bliver der jo rig mulighed for at gå i detaljer med det, men jeg synes alligevel, det ville være rart her fra Folketingets talerstol at sige en lille bitte smule om de borer.

Jeg kan således oplyse, at der i alt i løbet af 1985 var tale om 44 borer. Grønlands Geologiske Undersøgelse fik den 12. november 1985 besked om, at disse borer var i gang.

Men for at få lidt proportioner ind i, hvad vi taler om, bør det tilføjes, at de samlede omkostninger for selskabet inkl. lønninger ved at foretage disse borer med det udstyr, der i forvejen var på stedet i Ivittuut, var omkring 400.000–500.000 kr., og at boringerne indgik delvis i det egentlige oprensingsarbejde i bruddet.

For at give lidt fornemmelse af proportionerne her skal jeg til sammenligning nævne, at selskabet samme år, altså i 1985, anvendte ca. 7 mill. kr. til borer i området i forbindelse med den efterforskningskoncession efter den nugældende minelov, som selskabet har i området uden om 1939-koncessionens område. Uden at bagatellisere det er der altså tale om et meget beskedent boreprogram økonomisk i forhold til det, man har brugt til efterforskninger.

Må jeg så for mit vedkommende afslutte denne del ved at sige, at jeg er glad for, at et enigt Folketing – for sådan har jeg forstået ordførerne – ser ud til at ville vedtage dette dagsordensforslag. Jeg er ikke medlem af Folketinget. Hvis jeg var det, så ville jeg også have stemt for det dagsordensforslag.

Jeg kan naturligvis give tilsagn om, at jeg vil give alle de informationer, det overhovedet er mig muligt, til den dommer, som skal lede undersøgelsen. Jeg kan også give tilsagn om, at jeg naturligvis straks går i gang med forhandlingerne med Kryolitselskabet.

Endelig skal jeg til afslutning henvise til den grønlandske tryllesang, som jeg har nævnt i mit julekort, og som hr. Leif Hermann fandt det interessant at tage frem. Den siger, at jeg ror frem ad stille vande. Og jeg vil i den forbindelse udtale det håb, at der ikke mindst i medierne kunne blive en lille smule mere stille vande, end der har været.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg vil blot kommentere ministerens udtryk børnebørnsundersøgelser, hvormed han sådan lidt nedladende fik omtalt geologerne. Det håber jeg ikke var ministerens hensigt, men sådan kunne det godt forstås.

Vedrørende de omtalte undersøgelser fremgår det af det store materiale, ministeren selv har udarbejdet og har fremsendt bl.a. til folketingsmedlemmerne: »Redegørelse vedrørende salget osv.«, at man var i tvivl om netop den flussspatzone, som omtales i Grønlands Geologiske Undersøgelseres fortrolige rapport fra den 27. marts 1985. Derefter står der, at man dog har fået et bedre kendskab til flussspatzonen netop igennem det boreprogram, som foregik i sommeren 1985–86, og at man har iværksat undersøgelser med henblik på at tilvejebringe en rimelig vished for, om en kommerciel udnyttelse af dette industrimineral vil være til stede. Endelig står der noget om, hvad undersøgelsen vil indbefatte, og at den udføres i samarbejde med Outokumpu, altså med et selskab, som man bruger penge på at inddrage i processen, og at den ventes færdig allerede i slutningen af foråret 1987.

Det er ikke noget med kommende generationer, hr. minister, det er noget, der ligger færdig i 1987, og som man bruger mange penge på at få gennemført. Det kan man ikke bruge udtrykket børnebørnsundersøgelser om, eller hvad det var, ministeren sagde; det er noget, som er særdeles relevant for nutiden, og som kan blive relevant for etablering af grønlandske arbejdspladser allerede i løbet af meget kort tid. Derfor skulle disse oplys-

[Albrechtsen]

ninger naturligvis være indgået i beslutningsgrundlaget, da Folketinget traf sin beslutning.

Camre (S):

Jeg er glad for, at det under denne debat er lykkedes at få slået fast, at kryolitselskabsaktierne ikke var blevet solgt, hvis det havde været kendt for Folketinget, at der var mere kryolit i bruddet i Ivittuut. Jeg synes, det er meget centralt, at vi har fået det så klart frem her i dag, og jeg vil gerne takke det flertal af ordførerne, som har gjort dette synspunkt gældende.

Der næst vil jeg gerne sige til Grønlandsministeren, at også jeg står helt uforstående over for, at de to nævnte notater fra GGU skulle være benævnt børnebørnsnotaterne. Der står ikke noget som helst om en fjern fremtid, og jeg vil gerne citere følgende afsnit af notatet af 27. marts 1985:

»I betragtning af at der i kryolitbruddet endnu findes en påviselig og let tilgængelig ressource af forskellige industrimineraler, der egner sig til udvinding og forarbejdning i mindre skala, tilrådes det, at forekomsten – indtil videre – beskyttes mod indgreb, der kan gøre den mindre tilgængelig ved tildækning eller ved blokering af adgangstunnelen.

Som situationen er i dag med hensyn til en eventuel fortsat udnyttelse af forekomsten, skal følgende bemærkes:

- der findes anlæg og havnefaciliteter samt et vejnet, der forbinder Ivittuut med Grønne-dal,
- der foreligger muligheder for kraftforsyning fra eksisterende anlæg,
- der er direkte adgang til de før omtalte mineralressourcer,
- den nødvendige ekspertise til lokalt at fremstille en færdigvare er let tilgængelig, og videre forarbejdning er ikke beskyttet af patenter,
- et lokalt baseret oparbejdningsværk vil skabe beskæftigelse for den grønlandske befolkning i modsætning til den form for sortering og videre forarbejdning, som er blevet praktiseret med hensyn til kryolit,
- vandforsyningen i området er mere end tilstrækkelig til at kunne oparbejde de tilbageværende industrimineraler ved flotation,

– der er i givet fald tilstrækkelig plads til deponering af flotationsrester – hovedsagelig kvarts – på land.«

Jeg tror, det er ganske åbenbart, at dette ikke er en spådom om en fremtid, hvor ministerens børnebørn kunne være interesseret i at gå ind i minedriften deroppe, det er bemærkninger nu og her, og jeg skal slutte med at citere de sidste tre linjer fra samme notat. De lyder:

»Alle de her nævnte størrelsesordener for bruttosalgsværdien af malm er baseret på de aktuelle salgspriser på færdigvarer og på den kendte lødighed i de omtalte forekomster.«

Der er altså heller ikke her tale om spådomme om fremtidige priser, men om de aktuelle salgsværdier, og på den baggrund må jeg konstatere, at der må være nogen, der har gjort en ganske fortræffelig handel.

Man har købt saltfabrikker og kagefabrikker, damprensevirkomheder og elektronikvirkomheder og dertil fået muligheden for at udnytte ressourcer i Ivittuut, som i det mindste har en salgsværdi på 800 mill. danske kroner.

Leif Hermann (SF):

Jeg synes, det er prisværdigt, at Grønlandsministeren viser en så betragtelig omhu for de kommende generationer, som han har givet udtryk for ved at kalde de to helt centrale notater i sagen for børnebørnsnotaterne.

Nu kan det jo, sådan som sagen er forløbet, ikke være – i hvert fald ikke fuldt ud – grønlandernes børnebørn, der er tale om i denne henseende, men børnebørnene af de mennesker, der har erhvervet sig de aktieposter, som staten har solgt.

Jeg undrer mig over, at ministeren endnu ikke den 10. oktober havde noget kendskab til disse notater.

Det første, der skete, var, at man oprensende væsentligt mere, end man havde regnet med, nemlig tre gange så meget i 1983 og i 1984. Dette gjorde det så muligt at iværksætte dette boreprogram, som ministerens egen råstofforvaltning blev orienteret om den 14. maj 1985. Og alt imens forhandlingerne om afhændelse af disse aktieposter foregår, kører der sideløbende et vældigt program i Grønland for at hitte ud af, hvor meget der er tilbage i denne mine, der kan udvindes. Dette

[Leif Hermann]

anfægter ikke forhandlingerne overhovedet. Det er overordentlig påfaldende.

Lad mig afslutningsvis sige, at vi stemmer for det dagsordensforslag, der er fremsat, og kan i øvrigt selvfølgelig tilslutte os det krav, der er stillet om, at enhver brydning i Ivittutminen efter 1. januar 1987 skal ske på nye koncessionsvilkår.

Ministeren for Grønland (Tom Høyem):

Jeg skal nøjes med kort at sige, at jeg har ganske overordentlig stor respekt for geologer, jeg har ganske overordentlig stor respekt for børnebørn og jeg har ganske overordentlig stor respekt for fremtiden.

Og så skal jeg gentage over for dem, der nu har været inde på disse notater en gang til, dels – hvad der ikke ændrer sagen væsentligt – at jeg ikke kendte til de notater før her i forrige måned, dels hvad jeg sagde i mit svar: vurderingerne i et notat fra marts 1985 understøttede en anbefaling fra GGU om, at adgangen til forekomsten ikke ved den planlagte lukning i 1986 forhindres eller vanskeliggøres af hensyn til en eventuel genoptagelse af minedriften under andre driftsforhold på et senere tidspunkt. Der tænkes bl.a. på småminedrift hovedsagelig baseret på lokal arbejdskraft. Yderligere skøn vedrørende en tilbageværende potentiel værdifuld reserve af industrimineraler indgik så i en GGU-tilsynsrapport, der tilsendtes råstofforvaltningen den 27. september 1985. Heri indgår betragtninger vedrørende eventuel fremtidig minedrift baseret på oparbejdning på stedet fremfor som i dag oparbejdning i København. Det tilrådes endvidere i forbindelse med afviklingsplanen at sikre bestående anlæg og installationer i Ivittuut.

Der er altså intet nedladende, men det modsatte, når jeg taler om børnebørnsnotat. Det drejer sig om fremtiden. Det drejer sig om, at vi ikke må lukke på en måde, så vores børnebørn ikke er i stand til at arbejde med de mineraler, der findes i Grønland, og som i øvrigt skal behandles som næste punkt på dagsordenen for denne folketingsdag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslaget om motiveret dagsorden nr. D 19 af Camre (S) og Lone Dybkjær (RV) (se foran)

vedtoges med 120 stemmer (S, KF, V, SF, RV, CD, KRF, VS og Steenholdt (Grønl.)) mod 4 (FP).

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 20.00.

Mødet udsat kl. 19.05

Mødet genoptaget kl. 20.00

Den næste sag på dagsordenen var:

20) Første behandling af lovforslag nr. L 110:

Forslag til lov om ændring af lov om etablering af et selskab til varetagelse af kulbrinteaktiviteter i Grønland.

Af ministeren for Grønland (Tom Høyem).

(Fremsat 26/11 86).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Hans Hækkerup (S):

Lad mig starte med at sige, at Socialdemokratiet kan støtte det foreliggende lovforslag om, at Nunaoil fremover får mulighed for at gå ind i efterforskning og indvinding af mineralske råstoffer. Men her holder enigheden så også op.

Ministeren fastslår nemlig, at hvorvidt der i forbindelse med nye projekter skal etableres offentlig deltagelse, forudsættes der taget stilling til i hvert enkelt tilfælde. Vi mener derimod, at Nunaoil & Minerals skal have mulighed for at gå ind i alle nye tilladelser ved, at der indsættes en option i nye forundersøgelsestilladelser og efterforskningskoncessioner.

I det hele taget ser vi gerne, at Nunaoil & Minerals kommer med i en meget tidlig fase af efterforskningen, ikke mindst hvor det drejer sig om følsomme mineraler som f.eks. uran, hvortil der knytter sig særlige miljø-